

הרב מאיר וונדר**מפתח מוער****למאמרי רפואה והלכה שנדפסו בספרי השו"ת
ובכתבי עת תורניים בשנת תשנ"ח****רשימה קודמת:**

אסיא סט-ע (כרך י"ח, חוב' א-ב), ניסן תשס"ב, עמ' 174-212
ספר אסיא יא (2008) עמ' 449-531

תוכן הפרקים

1	-	20	1. תפילין ותפילה
21	-	49	2. שבת
50	-	68	3. מועדים
69	-	83	4. איסור והיתר
84	-	102	5. טהרה
103	-	128	6. כיבוד אב, מילה
129	-	180	7. רפואה, השתלות
181	-	250	8. נשים, הפריות
251	-	275	9. נזיקין, הפלות

רשימת הספרים וכתבי העת

קובץ לעניני הלכה ומנהג, מאנסי	1. אור ישראל
המזרחי והפועל המזרחי באמריקה, ניו-יורק	2. אור המזרח
ישיבת כסא רחמים, בני ברק	3. אור תורה
כולל האידרא רבה, ירושלים העתיקה	4. האידרא
מכון התורה והארץ, כפר דרום	5. אמונת עתיך
מכון שלזינגר שליד שערי צדק, ירושלים	6. אסיא
הרב אברהם שלם, מלימא ומקסיקו בירושלים	7. אשד הנחלים ב
הרב יעקב אריאל, רמת גן	8. באהלה של תורה א
הרב אליהו כ"ץ, באר שבע	9. באר אליהו
מוסדות קרלין סטאלין, ירושלים	10. בית אהרן וישראל
הרב ישראל זאב הורביץ, אויהעל	11. בית ישראל
הרב מאיר יונה, מגדל העמק	12. בית מאיר
הרב יהודה הרצל הנקין, ירושלים	13. בני בנים ג
הרב יהושע מנחם אהרנברג, תל אביב	14. דבר יהושע ו
הרב בניהו דיין, ירושלים	15. דברי בניהו ב
הרב דוד גולן, רמת השרון	16. דברי דוד א-ג
הרב דוד טהרני, ביתר עילית	17. דברי דוד א
הרב יקותיאל יהודה הלברשטם, נתניה	18. דברי יציב ג-ד
מוסדות שירת דבורה, תל אביב	19. דברי משפט ג-ה
כולל שע"י ישיבת כסא רחמים, בני ברק	20. ויען שמואל
לומדי הכוללים בשיכון סקווירא, ניו-יורק	21. זרע יעקב
הרב שאול ישראלי, ירושלים	22. חוות בנימין ג
הרב אברהם דיין, ירושלים	23. חמדת אברהם ב
הרב חיים ישעיה קניג מיאקע-הגר, ברוקלין	24. חקי חיים ה
ספר הזכרון לרבי עזרא עטיה, תפרח	25. כנסת עזרא
הרב זלמן שמואל הכרמי, ירושלים	26. כרם שמואל
הרב נתן גשטטנר, בני ברק	27. להורות נתן יא
הרב מאיר אמסעל, ברוקלין	28. המאור

29. המאיר לארץ ישיבת המאירי, ירושלים
30. מבית לוי בית מדרשו של הגר"ש ווזנר, בני ברק
31. מגיד תשובה ד הרב חנינא בוגיד סעדון, ג'רבה
32. מכלול המכללה למורים על שם רא"מ ליפשיץ, ירושלים
33. מלילות א מכון לרבני ישובים, קרית ארבע
34. מסורה איחוד הקהילות החרדיות באמריקה, נוא יורק
35. מקבציאל חברת אהבת שלום, ירושלים
36. משנה הלכות יג-יד הרב מנשה קליין, ברוקלין
37. משפטי הלוי הרב יצחק הלל הלוי, מכון שאר ישוב, בני ברק
38. משפטי התורה א-ג הרב צבי שפיץ, ירושלים
39. משפטיך ליעקב ג הרב צבי יהודה בן יעקב, רכסים
40. ניב המורה הסתדרות מורי אגודת ישראל, בני ברק
41. נר יום טוב ה ישיבת שמחת יום טוב, תל אביב
42. ספר זכרון לד"ר יצחק רפאל, מוסד הרב קוק, ירושלים
43. ספר היובל לישיבת חכמי לובלין, בני ברק
44. עטרת פז ג הרב פנחס זביחי, ירושלים
45. עטרת חכמים מכון מדעי טכנולוגי להלכה, ירושלים
46. עטרת שלמה ג לזכר רש"ז אורבך, מכון מדעי טכנולוגי להלכה, ירושלים
47. עטרת שלמה ב הרב שלמה שמשון קרליץ, בני ברק
48. עם התורה צעירי אגודת ישראל דארצות הברית, ניו-יורק
49. פינת יקרת תלמידי וחסידים סאטמאר, קרית יואל מונרו
50. פניני משה הרב משה ביתן, חולון
51. פסקי-דין טו-יט בתי הדין הרבניים, גדעון, פתח תקוה
52. פסקי-דין בית הדין לממונות ולבירור יהדות, הרבנות הראשית, ירושלים
53. פעמי יעקב כולל להוראה על שם הרב יעקב לנדא, בני ברק

מכון הלכתי-אקטואלי דרך אליעזר, ירושלים	54. צ'הר
הרב אליעזר יהודה ולדינברג, ירושלים	55. ציץ אליעזר כב
ישיבת הסדר היכל אליהו, כוכב מיצקב	56. קול מהיכל
מחלקת החינוך של אגודת ישראל באירופה, לונדון	57. קול התורה
הרב אפרים גרינבלט, ממפיס	58. רבבות אפרים ח
הרב משה פרובינצאלו, מנטובה	59. שאלות ותשובות
הרב כלפון משה הכהן, ג'רבה	60. שואל ונשאל ט
הרב שלמה גרינפלד, סמיהלי	61. שו"ת מהרש"ג ד
מכון שער המשפט, ירושלים	62. שורת הדין ד
הרב מסעוד בן שמעון, בני ברק	63. שומרי משפט
היכל שלמה, ירושלים	64. שנה בשנה
ישיבה גבוהה אבני נזר, ירושלים	65. שערים המצוינים א
רבני אירופה, ירושלים	66. שרידים
מכון על שם הפרי מגדים, ברוקלין	67. תורת משה
מכון צומת, אלון שבות	68. תחומין יח

מפתח השמות

	אבינר, ר' שלמה 200
אפשטיין, ר' יעקב 128	אורבך, ר' שלמה זלמן 170
אקסלרוד, ר' גדליהו 213	איזק, ר' יצחק 123
אריאב, ר' דוד 171	אייזנברג, ר' יוסף ישראל 10
אריאל, ר' יעקב 74, 91, 108,	איליאוביץ, ר' מאיר אברהם 49
120, 149, 150, 167, 176, 189,	אלחדד, ר' עמרם 238
192, 197, 210, 255, 262,	אליהו, ר' מרדכי 160, 207, 227,
271	251, 228
ארנברג, ר' יהושע מנחם 90, 116	אליעזרוב, ר' יעקב 229
בוארון, ר' ציון 207	אלישיב, ר' יוסף שלום 96, 226,
בוחבוט, ר' יחיאל 80	227
בוצקו, ר' משה 203	אפרסמון, ר' אליעזר 138, 162
ביבס, ר' שמואל 121	

- דיכובסקי, ר' שלמה 137, 194,
 228, 207
 הבר, ר' דוד 73
 הורביץ, ר' אריה 228
 הורביץ, ר' ישראל זאב 14, 23,
 38, 54, 56, 69, 109, 173, 224,
 249, 236
 היימן, ר' שמאי עופר 55
 הכרמי, ר' זלמן שמואל 4
 הלברשטם, ר' יקותיאל יהודה
 70, 81, 89, 112, 117, 122,
 124, 146, 172
 הלברשטם, ר' משה 174
 הלפרין, מרדכי 86, 222
 הנקין, ר' יהודה הרצל 274
 הראל, אהרן 97
 הרצברג, ר' חיים 213, 243
 וזנר, ר' שמואל 59
 וונדר, ר' מאיר 134
 ויינהוז, יצחק 130
 וייס, ר' יצחק יעקב 170
 וייצמן, ר' דניאל 273
 וינר, ר' יעקב 199
 ויסקוט, ר' דוד 138, 162
 ולדינברג, ר' אליעזר יהודה 11,
 28, 39, 42, 44, 76, 107, 123,
 125, 158, 183, 185, 188, 195
 זביחי, ר' פנחס 151, 177, 208,
 218
 זולטי, ר' בצלאל 226, 227
- ביטון, ר' אליהו 36
 ביתן, ר' משה 27, 265
 בלושטיין, רחל 133
 בלייך, ר' יהודה דוד 161
 בן-אור, גלי 201
 בן-יעקב, ר' צבי יהודה 260, 264
 בן-מנחם, ר' יצחק מאיר 226
 בן-שמעון, ר' מסעוד 267
 בצרי, ר' עזרא 211, 247, 251
 בקשי-דורון, ר' אליהו 47
 גוטמן, ר' חיים קלמן 52
 גולדברג, ר' זלמן נחמיה 169,
 211, 237, 247
 גולדיש, ר' מרדכי יחזקאל 126
 גולן, ר' דוד 33, 72, 77, 127,
 140, 198, 215, 240, 242, 253
 גורטלר, ר' נחום 221, 238
 גינזבורג, ר' יוסף שמחה 184
 גליק, שמעון 184
 גרוסמן, ר' ישראל 268, 269
 גרוסמן, ר' שלמה זלמן 29
 גרינבלט, ר' אפרים 13, 22, 34,
 63, 79, 85, 106, 153, 180, 217
 גרינולד, ר' אליעזר דוד 87
 גרינפלד, ר' שמעון 104
 גשטטר, ר' נתן 53, 68, 98,
 148, 156
 דושוטל, ר' אברהם 19
 דיין, ר' אברהם 30, 46
 דיין, ר' בניהו 19

לאו, ר' ישראל מאיר 165	זילברשטיין, ר' יצחק 105, 114,
הלוי, ר' הלל יצחק 111	155, 136, 135
הלוי, ר' חיים דוד 141	זלוטניק, ר' אליהו 233
לויין, ר' אברהם דב 121	זלזניק, ר' אברהם יעקב 65
למברג, מרדכי 220	חבצלת, ר' אברהם 2
מוקין, ר' אברהם מנחם 1	חוגי עבודי, ר' סולימן 216, 244,
מזרחי, ר' שלום יצחק 223	חממי, ר' יצחק 34
מילצקי, ר' משה יוסף 252	חרר, יעקב בצלאל 95
מנהיים, ר' אהרן 92	טהרני, ר' דוד 18, 21, 41, 84,
מצגר, ר' דוד 24	178, 115, 99-102, 92, 88
משאש, ר' שלום 205, 212	טולידנו, ר' מרדכי 243
משיח, ר' דניאל 45	טולידנו, ר' שמואל 7
נבון, ר' דוד משה 37	טייטלבוים, ר' יואל 64
נדב, ר' יוסף 207	טרבילו, ר' יצחק אהרן 66
נויבירט, ר' יהושע ישעיה 222	טרבלסי, ר' משה 32
נמני, ר' יצחק 144	יונגרייז, ר' אורי 164
סג"ל, ר' יהודה זרחיה 143	יונה, ר' מאיר 58
סולובייצקי, ר' אהרן 48	יוסף, ר' עובדיה 205, 206
סושרד, ר' צדוק 222	יצחקי, ר' שמעון 139
סעדון, ר' חנינא בוגיד 67	ירס, ר' משה יוסף 145
עוזרי, ר' יחיאל 138	ישראלי, ר' שאול 163, 187, 193
עצור, ר' אליהו 211	כהן, ר' דניאל 144
פבזנר, ר' אברהם ברוך 184	כהן, ר' יוסף 216, 244, 251,
פולטשק, ר' יהודה משולם דב 263	252
פוקס, ר' בנימין וולף 182	כהן, ר' יוסף שלמה 169
פינקוביץ, ר' מאיר אלכסנדר 6	הכהן, ר' כלפון משה 15, 57, 75,
פישר, ר' ישראל יעקב 170	245, 209, 119
פקטר, ר' אברהם אבא 220	כהן, ר' שאר ישוב 238
פרבשטיין, ר' משה מרדכי 207	כ"ץ, ר' אליהו 8, 9, 12, 17, 26,
	60, 31

שור, ר' דוד 186	פרדס, ר' שניאור 235
שטיינברג, אברהם 131, 63,	פרובינצלו, ר' משה 103
222, 201, 137	פרוידנטל, גד 222
שטרנבוך, ר' משה 132	פרידמן, חנה 230
שיינברגר, ר' משה 132	פרץ, ר' אלחנן 254
שילת, ר' יצחק 202, 201,	קטן, ר' יואל וחנה 204
שלוש, ר' שלמה 243, 213,	קליין, אלכס 129
שלם, ר' אברהם 175, 83, 51,	קליין, ר' מנשה 5, 20, 62, 71,
275, 250, 196, 191	147, 142, 118, 113, 94, 78
שניאורסון, ר' מנחם מנדל 184	214, 179, 168, 159, 154, 152
שפיץ, ר' צבי 181, 157, 110,	272, 258, 232, 231, 225, 219
270, 266, 161, 259, 256	קניג, ר' חיים ישעיה 3, 16, 25,
שפירא, ר' אברהם 244, 216,	40, 35
שפירא, ר' מנחם בן ציון 61	קרליץ, ר' שלמה שמשון 239,
שפירא, ר' שמואל 252	241
שפרן, ר' יגאל 202	רבינוביץ, ר' שמואל 166
שץ, ר' חיים בונם 50	רבר, מישל 203
שרגא, ר' ברוך 121, 82,	רודריג, ר' יצחק 162
שרים, ר' מתתיהו 247	רוזנטל, ר' חיים שלמה 207
שרמן, ר' אברהם 229	רונן, ר' איתן 43
	ריגר, ר' אברהם 229
	שאנן, ר' חיים שלמה 248, 234

מפתח הענינים

אב 233; אבהות 187, 206; אבלות 180-178; אבני חן 83; אבעבועות 157;
 אוזניים 99; אולטרה סאונד 169, 204; אחות 135, 265; איברים 167-160;
 איטר 1-5, 55, 61, 68, 124; איידס 222, 247; איילונית 221; אילם 6, 18,
 128; אינפוזיה 65; איסורי הנאה 219; איפור 82; אמן 8; אנדרוגינוס 183;
 אסותא 8, 16; אספריץ 34; אפידורל 154; אצבעות 12, 13; ארבע כוסות 54,
 55; אשכים 194.

בדיקות 42, 45, 85, 194, 263; בהמות 70, 71; ביבליוגרפיה 134; ביוץ 41;
 ביקור חולים 139, 140, 157; בישול 32, 33; בית דין 251; בית חולים 21,

22, 35, 44, 76, 81, 132, 169-172; בית כנסת 15-17; בעלי חיים 177; ברכות 6, 27; בשמים 601; בתולים 185.

גבס 13, 102; גוסס 23, 27, 139, 145, 258; גט 30, 226-229, 246-249; גירוד 46; גלולות 196, 197; גמ"ח 264; גן 267; גר 108, 121; גרידה 89.

דם 91.

הבדלה 60; הדבקה 157; הדלקת הנרות 22, 23; הומיאופתיה 136; הזרעה מלאכותית 184-188; הנדסה גנטית 200-203; הפלות 92, 122, 132, 150, 229, 271-275; הפרייות 184-194, 201; הצלה 258, 259, 269; הרדמה 116; הריון 42, 195-199; השתלות 123, 160-167.

וידוי 139, 143; ויטמינים 126; וסת 89.

זימון 18; זקנים 89, 105; זריקה 185, 225; זרע מוקפא 250.

חול המועד 56; חולה רוח 211-213, 216, 220, 227, 237, 244, 246, 251; חולים 4, 14, 30, 38, 114, 136, 157, 182, 228, 229, 236, 252; חומרות 75; חוץ לארץ 125, 207; חלב 71; חלונות 261; חליצה 250; חמץ 34; חנוכה 3, 25; חפצים 49, 263; חצוצרות 199; חציצה 96-102; חרם דר"ג 182; חרש 6, 95, 121, 230; חשמל 22.

טיי זקס 263; טיפות 35; טלטול 28-30; טלפון 140; טעות 216, 221, 237, 246, 257, 258; טריפה 71.

יד 5, 68, 69; יולדת 47, 67, 93, 94, 173; יום כיפור 4, 66-62, 132; יחוס 185, 187, 190, 192; יסורים 142.

כדורים 89; כהנים 169, 172, 207; כח גברא 226, 240-243; כיבוד אב 108, 105; כישוף 125; כלב 17; כלה 88, 155, 215; כליות 89, 164; כסא גלגלים 7; כתובה 231, 232; כתם 91.

לב 51, 64, 174, 178, 253; לוח 254; לולב 68; לימוד 125, 142.

מאוורר 31; מאכלים 78; מבוגר 181; מוות 159, 218; מום 120, 178, 180, 215, 223, 224, 233, 275; מונית 259; מזגן 43; מזוזה 124; מזון מלכות 77; מזונות 76, 226, 234-237, 246; מח 179, 180; מח עצמות 161; מחקר 177, 176; מי שברך 26; מי שפיר 195; מיאוס 238, 239, 241, 249; מילה 24, 112-120; מכונית 44; מכשיר 29, 168, 264; מלקחים 122; ממון 158; ממזר 205; מניעת הריון 196-199; מעוברת 40, 57, 58, 90, 169, 254; מעלית 35; מפגרים 228, 253; מציצה 118; מקום הריון 252; מרפאה 16; משקפים 28; מת 173, 175, 176.

נאמנות 192; נדה 102-84; נדרים 103, 104; נזקים 256, 270; ניסויים 177,
200; נישואין 181, 182, 211-213, 220-222; ניתוחי מתים 175; ניתוחים
144, 146-153, 210; נכד 107; נכרים 4, 33, 38, 43, 76, 81, 109, 118,
174, 191, 192, 258; נס 20; נפל 150; נרקומן 247; נשיאת כפים 10-13;
נשים 103, 111.

סבתא 267; סוכרת 29, 107, 112, 226; סומא 17, 224; סירוס 199; ספר
תורה 14, 124, 181; סתימה 85.

עגונה 211, 212; עדות 253, 255; עדשות 97; עובר 48, 195, 271-275;
עור 74, 101; עינים 4, 35, 39; עירוב 49; עישון 79, 80; עצבים 94.

פדיון הבן 122, 123; פה 245; פונדקאות 190-193; פטריה 91; פיקוח נפש
137; פירות 19; פלסטי 151-153; פסח 50-55; פסיכולוגים 214; פצוע
208-210; פצעים 89, 96; פרדס 262; פרוסטטה 243; פרנסה 236.

צבע 100; צדקה 109-111; צהבת 113; צוואה 260; צירים 93; צמחים 127.

קבורה 151, 174; קדימויות 138; קטטר 9; קטנים 161; קידוש 21, 25;
קידושין 216-219, 223, 225; קימה 172; קנס 224; קעקע 82.

רגלים 149, 245; רופאים 15, 85, 135, 137, 142, 155, 163, 255-258;
רחם 70, 76, 86, 87, 91, 185, 188, 217; רכב 266, 269; רנטגן 208;
רפואה 168-129, 235; רקמות 205, 206.

שביעית 126, 127; שביתה 265; שבת 4, 49-21, 119, 120; שהחיינו 19;
שוחט 69; שוטה 76, 95, 225, 248, 253; שופר 5, 61; שחין 249; שחפת
239; שידוך 215, 224; שיניים 98; שיעול 54, 157; שכירות 266-269;
שכפול גנטי 201-203; שלום בית 214; שליח ציבור 7; שמות 156, 231,
232; שמן דגים 75.

תאונה 111, 175, 269; תחבושת 115; תחית המת 106; תינוק 270; תלישה
36; תסמונת דאון 220; תענית 57, 58, 104; תפילה 9, 141, 142, 145;
תפילין 1-5; תרומות ומעשרות 126, 128; תרופות 37, 45, 50-53, 72-75;
תשעה באב 4, 59, 60.

א. תפילין ותפילה

1. **הלכות איטר יד.** אוסף דינים ומנהגים מספרי הפוסקים והשו"ת. הרב אברהם מנחם מנדל מוקין. סאות בנד, אינדיאנה, (תשנ"ח), ח, פח עמ', הסכמות, הקדמה.
2. **האטר בהלכה.** הרב אברהם חבצלת. ירושלים תשנ"ח, יב, ל-עג עמ', הסכמות, הקדמה. (תדפיס מהספר. מוגש לבר מצוה של בנו יהודה אריה).
3. איטר יד בהנחת תפילין. הרב חיים ישעיה קניג. שו"ת **חקי חיים**, ח"ה, או"ח, סי' י, עמ' יד.
- הוראות איך לנהוג בתפילין ובלולב. -בסי' קיז סק"ב פסק, שאיטר ידליק נר חנוכה בימין שלו.
4. בדין איטר. הרב זלמן שמואל הכרמי. **כרם שמואל**, סי' א, עמ' טו-יח.

דיון אי זולינן בתר ימין דידיה או דעלמא, וכיצד ינהג בקשירת המנעל. -בסי' לו עמ' צח-צט דן בקידוש ויעלה ויבוא ביום הכיפורים. -בסי' קג ס"ק ו עסק בנכרי שעשה מלאכה בשבת עבור חולה ובריא. בס"ק ז בחולה שאין בו סכנה ויש לו גם מיחוש. בס"ק י בהבדלה לחולה בתשעה באב שנדחה. בס"ק יא בהשלמת תענית לחולי עינים.
5. הנחת תפילין באיטר שנקטע חלק מידו השמאלית, ועכשיו תשמישו בימין. הרב מנשה קליין, לרב אליהו שטרנבוך. **משנה הלכות**, ח"ג (מהדו"ת ח"ג), סי' ז, עמ' ט-יג.
- יניח בשמאל כל אדם שהיא כעת היד הכהה שלו. -בסי' פא עמ' קכד השיב על תקיעת שופר באיטר יד.
6. אילם וחרש בברכת המצוות. הרב מאיר אלכסנדר פינקוביטש. **עם התורה**, מהד' ד, חו' א, תשנ"ח, סא-סט.
- בירור דעות הראשונים והאחרונים העוסקים בכך.
7. שליח ציבור בכסא גלגלים. הרב שמואל טולידאנו. **צהור**, ג, תשנ"ח, קכח-קמ.
- כשצריך לשבת מחמת זקנה או חולי והציבור מוחלים-יכול להתפלל מיושב.
8. ענית אמן אחר ברכת אסותא. הרב אליהו כ"ץ, לרב אברהם יצחק הופמן. שו"ת **באר אליהו**, או"ח, סי' קטו, עמ' קלה-קלו.
- אין עונים אמן אלא על ברכה שיש בה שם ה' או כינויו.
9. תפילה עם קטטר. הרב אליהו כ"ץ. **באר אליהו**, או"ח, סי' יא, עמ' כג.
- אפשר להתפלל עם קטטר קבוע ומכוסה.
10. עמידת כהן בנשיאת כפים. הרב יוסף ישראל אייזנברגר. **זרע יעקב**, ו, תשנ"ו, מד-מט.
- כהן חולה שאינו יכול לעמוד, לא ישא את כפיו בישיבה או על ידי סמיכה, ומוטב שיצא לחוץ.

11. כהן שאינו יכול לשאת כפיו מחמת מחלה, ומתפלל במנין מצומצם. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לרב זלמן דרוק. **ציץ אליעזר**, כב, סי' ו, עמ' ח-ט. כשקוראים כהנים אין הכוונה אליו, ואינו צריך לצאת.
12. כהן שלא יכול לחלק אצבעותיו. הרב אליהו כ"ץ. **באר אליהו**, או"ח, סי' נב, עמ' סד. מכיון שידי ורגליו מכוסים-יכול לעלות לדוכן.
13. כהן שיש לו גבס על האצבעות. הרב אפרים גרינבלט. **רכבות אפרים**, ח"ח, סי' תר, עמ' תעג. יכסה ידיו בטלית, ויוכל לעלות לדוכן.
14. הבאת ספר תורה לבית חולה הרוצה להתפלל במנין. הרב ישראל זאב הורביץ. שו"ת **בית ישראל**, או"ח, סי' סח, עמ' עט. מותרת לצורך חולה שהוא אדם חשוב.
15. השכרת עלית בית הכנסת לרופא. הרב כלפון משה הכהן. **שואל ונשאל**, ח"ט, או"ח, סי' טז, עמ' כג-כה. אין להתיר, ולא תועיל הסכמת שבעת טובי העיר.
16. מכירת בית כנסת שנתרוקן ממתפללים לצורך מרפאה. הרב חיים ישעיה קניג, לרב יהודה טירנויער. **חקי חיים**, ח"ה, או"ח, סי' לט, עמ' נו-נח. מותר למכור לצורך מרפאה, ואין לדמות לבית הכסא. -בסי' סג סק"ב עמ' פט, דן באמירת אסותא על התעטשות חבירו, אם היא הפסק.
17. הכנסת כלב ליווי לסגי נהור לבית הכנסת. הרב אליהו כ"ץ. **באר אליהו**, או"ח, סי' צ, עמ' קז. אף כי יש מתירים, מן הראוי לקשור את הכלב בחוץ, ולסייע לעיוור להגיע למקומו.
18. אילם אם מצטרף לזימון. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, או"ח, סי' ח, עמ' יב-יד. מצטרף לזימון של עשרה אבל לא של שלושה.
19. ברכת שהחיינו על פרי שביד חבירו, כשאסרו עליו הרופאים לאכול פירות. הרב בניהו דיין, הרב אברהם דושוטל. שו"ת **דברי בניהו**, ח"ב, סי' ו, עמ' לג-לו. ספק ברכות להקל, ולא יברך על פרי שרואה.
20. ניצל בנס כשנשבר הקרח, אבל הוצרך לניתוח. הרב מנשה קליין, לרב שלמה זלמן פרידמן. **משנה הלכות**, חי"ג (מהדו"ב ח"ג), סי' לא, עמ' לט-מ. לא יברך שעשה לי נס במקום הזה, רק יהרהר בתשובה כשעובר שם.

ב. שבת

21. המקדש בבתי חולים עבור החולים בפלג המנחה. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, או"ח, סי' יג, עמ' כ-כא.
- אינו יכול לעשות עוד מלאכה, ואם אינו יכול לשוב לביתו רגלי, יסע עם גוי או עם ישראל שלא קיבל שבת עדיין, בלי תשלום.
22. הדלקת הנרות של יולדת בבית חולים. הרב אפרים גרינבלט. **רכבות אפרים**, ח"ח, סי' קכט, עמ' עד.
- אם אין מרשים להדליק נר, יוצאת כדיעבד בהדלקת חשמל.
23. נשים העומדות ליד גוססת, והגיע זמן הדלקת נרות שבת. הרב ישראל זאב הורביץ. **בית ישראל**, או"ח, סי' לג, עמ' לו-לח.
- נשואות שרשות בעליהן עליהן ילכו לביתם להדליק, וישתדלו שתשמור ליד הגוססת אלמנה או גרושה שתאכל שם את סעודתה.
24. מילה בזמנה ושלא בזמנה בתוספת שבת. הרב דוד מצגר. **ספר זכרון** (רפאל), תקיג-תקכב.
- נרפא מזהבת ביום השמיני והמוהל כבר קיבל שבת, ימול בברכה.
25. חולה שהרופא התיר לו לשתות וקידש, ואחר כך התיר לו גם לאכול. הרב חיים ישעיה קניג. **חקי חיים**, ח"ה, או"ח, סי' סד, עמ' פט.
- יצא ידי קידוש בשעת דחק כזו שהאכילה היתה אסורה עליו. בס"י קב סק"א פסק לחולה שידליק נר חנוכה ליד מיטתו, ולא יעשה שליח להדליק במקום הראוי.
26. מי שברך לחולה. הרב אליהו כ"ץ. **באר אליהו**, או"ח, סי' קמו-קמוז, עמ' קעב-קעג.
- הברכה ליד ספר תורה נחשבת, וביום טוב אומרים יו"ט הוא מלזעוק.
27. ברכה בבית הכנסת על החולים. הרב משה ביתן. **פניני משה**, סי' יד, עמ' קיח-קכד.
- פרטי ההוראות לגבאי אם יברך גם חולים גוססים או שמחלתם חשוכת מרפא, ואם החולה נמצא בעיר אחרת.
28. נשיאת משקפים במקום שאין עירוב. הרב אליעזר יהודה ולדינברג. **ציץ אליעזר**, כב, סי' כד, עמ' לד-לו.
- מותר לשאת משקפים בעלי ידיעות על האוזניים כדרך שעושה בחול.
29. יציאה לרשות הרבים במכשיר המחובר לגוף. הרב שלמה זלמן גרוסמן. **עטרת שלמה**, ג, תשנ"ח, מ-מג.
- לבדיקת סוכרת לצורך חולה שאין בו סכנה מותר לצאת בו.

30. טלטול גט בשבת, ובחולה שכיב מרע שמגרש בשבת. הרב אברהם דיין.
חמדת אברהם, ח"ב, סי' לב, עמ' קפד-קפח.
- יש להקל לטלטל בחולה שכיב מרע כשאין אפשרות אחרת, ואחרי נתינת הגט יש להקל יותר.
31. ניתוק מאורר בשבת לצורך חולה. הרב אליהו כ"ץ. **באר אליהו**, או"ח, סי' קסה, עמ' קצב.
מותר באקראי להפסיק את המתג כלאחר יד.
32. בישל בשבת, ונודמן חולה הצריך לתבשיל. הרב משה טרבלסי. **ניב המורה**, מח, תשנ"ח, קסט-קפ.
דיון בספק זה שנתעורר בספר לימודי ה' לימוד רג.
33. עכו"ם שבישל לחולה ישראל בשבת. הרב דוד גולן. שו"ת **דברי דוד**, ח"ב, תשנ"ד, או"ח, סי' ט, עמ' מט-נג.
בישל לחולה שאין בו סכנה מותר למוצאי שבת, ואין בו משום בישולי עכו"ם.
34. מערכת אספרין במים בשבת. הרב יצחק חממי. בתוך **רבבות אפרים**, ח"ח, סי' קכ, סק"א, עמ' סח.
מותר לרסק תנינוקות, ואין בזה משום טוחן או לש. בסי' קצב עמ' קד דן הרב אפרים גרינבלט בחולה שצריך לאכול חמץ, אם יאכל פחות פחות מכשיעור.
35. מעלית שבת בבית חולים. הרב חיים ישעיה קניג. **חקי חיים**, ח"ה, או"ח, סי' פח, עמ' קיח-קיט.
אין איסור לעלות בה לביקור חולים, או באדם חלש שהעליה קשה לו, והמחמיר יחמיר לעצמו. בסי' פט סק"א התיר לזלף טיפות בשבת לעיניו של חולה אלרגי.
36. תלישה בפה בשבת לחולה שאין בו סכנה. הרב אליהו ביטון. **אור תורה**, שסז, תשנ"ח, תשכג-תשכט.
אין להקל בה, מכיון שיש סוכרים שאיסורה מן התורה.
37. רפואה בשבת. הרב דוד משה נבון. **המאיר לארץ**, 12, תשנ"ח, 43-33.
ביאור גדריה של הגזירה משום שחיקת סמנים.
38. חילול שבת בעצמו על חולה שיש בו סכנה, או מוטב על ידי עכו"ם או קטן. הרב ישראל זאב הורביץ. **בית ישראל**, או"ח, סי' ל, עמ' לד-לה.
מכריע כרמ"א בסי' שכח סעי' יב שעדיף ע"י עכו"ם אם אפשר בלי איחור כלל, ודלא כהט"ז החולק.
39. חילול שבת במלאכה דאורייתא עבור חולה בסכנת עיוורון לשתי עיניו. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לפרופ' דב היימן. **ציץ אליעזר**, כב, סי' כג, עמ' לג-לד.

- מותר לחלל שבת עבורו, אפילו אם אין סכנת איבוד עין.
40. חילול שבת על מעוברת שראתה דם. הרב חיים ישעיה קניג, לרב יצחק זקיל פולק. **חקי חיים**, ח"ה, יו"ד, סי' ג, סק"ב, עמ' קעט.
- האחרונים הורו שמחללים שבת להצלת העובר, ואפילו בספק.
41. אשה שצריכה לבדוק את יום הביוץ שלה כדי שתוכל להיכנס להריון. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, או"ח, סי' יט, עמ' לא-לג.
- דינה כחולה שאין בו סכנה, ותוכל לעשות את הבדיקה בשבת בהגבלות מסוימות.
42. כניסה להריון של אשה שיודעת שיצטרכו לעשות לה בשבת בדיקות לקביעת רמת הסוכר. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לפרופ' אברהם סופר אברהם. **ציץ אליעזר**, כב, סי' צד, עמ' קנ-קנא.
- מותר לה להיכנס להריון, ויש דרכים איך לבצע את הבדיקות.
43. אם מותר למצטער בשבת שבות דרבנן. הרב איתן רונן. **האידרא**, א, תשנ"ח, 95-101.
- דיון בשאלת אמירה לנכרי להדליק מזגן בימים החמים.
44. חזרת רופא במכוניתו מבית החולים אליו הוזעק בשבת לחולה שיש בו סכנה. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לד"ר רפאל נפתלי פולק. **ציץ אליעזר**, כב, סי' צה, עמ' קנא-קנב.
- בנידון השאלה יש להתיר לו לחזור, ועדיף שגוי ינהג.
45. אכילת מאכלי מרפא בשבת לרעבון. הרב דניאל משיח. **ויצן שמואל**, ח"א, תשנ"ח, קעו-קצא.
- אסור לבריא לאכול בשבת מאכלי רפואה אף שאינו מתכוין לרפואה.
46. חיכוך הגוף בשבת בכלי המיועד לכך. הרב אברהם דיין. שו"ת **חמדת אברהם**, ח"ב, סי' יח, עמ' קז-קי.
- אף כי הטור פסק בסי' שכז שיש בגירוד בכלי משום עובדא דחול, אלא אם כן ידיו או רגליו מטונפים בטיט וניכר שאינו עושה לרפואה, מכל מקום יש להחמיר כדעת המאירי.
47. חילול שבת על יולדת בתוך ג' ימים ללידתה. הרב אליהו בקשי דורון. **שרידים**, יז, תשנ"ח, ג-ח.
- איבריה מתפרקים ויכולה לבוא לידי סכנה, אע"פ שהרופאים אומרים שאינה מסוכנת עכשיו.
48. פיקוח נפש של עובר. הרב אהרן סולובייציק. **אסיא**, סא-סב, תשנ"ח, 85-94.
- דיון במעמדו של העובר בהלכה.

49. היוצא מחוץ לתחום לצורך פיקוח נפש, אם מותר לקחת את חפציו עמו. הרב מאיר אברהם איליאוביטש. **קול התורה**, מג, תשנ"ח, רלה-רמב. פוסקי זמננו נחלקו אם החפצים טפלים לבעלים ומותר לקחתם.

ג. מועדים

50. תרופות שיש בהן חשש חמץ בפסח. הרב חיים בונם שץ. **עטרת שלמה**, ג, תשנ"ח, רסז-רפב. בירור דעות הפוסקים אם יכול חולה שאין בו סכנה ליטלם בפסח.
51. שימוש בתרופות שיש בהן חשש חמץ בפסח. הרב אברהם שלם. **אשד הנחלים**, ח"ב, עמ' נד-נו. מותרות לחולי לב מחשש סכנה, והרב משה פיינשטיין פסק באגרות משה, או"ח, ח"ב, צב, שאפילו לחולה שאין בו סכנה.
52. נטילת תרופות חמץ בפסח. הרב חיים קלמן גוטמן, לרב יחזקאל ראטה, בתשמ"ה. **אור ישראל**, יא, תשנ"ח, פח-צב. דיון אם מותר ליטול בפסח תרופות שלא כדרך אכילתן.
53. נטילת תרופות שיש בהן תערובת חמץ בפסח לחולה שאין בו סכנה. הרב נתן גשטטנר. **להורות נתן**, חי"א, סי' פד-פו, עמ' קו-קיב. מותר ליטלן שלא כדרך, כגון אם הן מרות או שעטופות בנייר.
54. שתית ארבע כוסות ע"י מי שסובל משיעול עמוק. הרב ישראל זאב הורביץ. **בית ישראל**, או"ח, סי' נא, עמ' נז-נח. אל יחמיר על עצמו להסתכן ולשתות, ויכול אחד מן המסובין להוציאו בשתיחו.
55. ברכה על ארבע כוסות באיטר יד ימינו. הרב שמאי עופר היימן. **צהר**, ב, תשנ"ח, קעט-קפו. דיון בדעת הפוסקים בשאלה זו.
56. עשית מלאכה גמורה לצורך רפואה בחול המועד. הרב ישראל זאב הורביץ. **בית ישראל**, או"ח, סי' נד, עמ' סב-סג. יש לראות זאת כדבר האבד, ומותר בחול המועד.
57. דין חלשים, מעוברות וקטנים בתענית. הרב כלפון משה הכהן. **שואל ונשאל**, ח"ט, או"ח, סי' לד-לו, עמ' ל-לב. אין מתענים בארבעת התעניות מעוברות ומיניקות, וקטנים בני י"א. חלשים פטורים מתענית יחידים בחשון על עצירת גשמים.
58. מעוברות ומיניקות בתענית עצירת גשמים. הרב מאיר יונה. **בית מאיר** (תשמ"ח), או"ח, סי' יח, עמ' לד.

- גם בחוץ לארץ מתענות בשלוש אמצעיות כמו בארץ ישראל.
59. דיני חולים בתשעה באב. הרב שמואל וונדר. **מבית לוי**, יג, תשנ"ח, סח-צב.
- תשובות אם יאכל החולה חצי שיעור, כשאכל ומרגיש טוב אם ימשיך לצום, ועניני נטילת ידים, תפילין, הבדלה, מעוברת, ותפילת ענוו.
60. הבדלה בבשמים לחולה שאינו מתענה בתשעה באב. הרב אליהו כ"ץ. **באר אליהו**, או"ח, סי' רכו, עמ' רסד-רסה.
- יש מחלוקת אם מותרת הרחת בשמים באבילות, ויתכן שלדעת הכל יבדיל במוצאי שבת בלי בשמים.
61. דיני איטר יד בתקיעת שופר. הרב מנחם בן ציון שפירא. **שערים המצוינים**, א, תשנ"ח, רנ-רנב.
- פרטי ההלכות עם מקורות בפוסקים.
62. חולה שיש בו סכנה ביום כיפור. הרב מנשה קליין, לרב שמואל אברהם טוירק. **משנה הלכות**, ח"ג (מהדו"ת ח"ג), סי' פז, עמ' קל-קלב.
- כשאמרו הרופאים שהסכנה חלפה, לא יאכל יותר. בס"י פט-צא עמ' קלג-קלח השיב לרב עובדיה יוסף ולרב אליהו שטרנבוך, שצריך לאכול פחות פחות מכשיעור ולא יאכל כדרכו.
63. חולה ביום כיפור. הרב אפרים גרינבלט, פרופ' אברהם שטיינברג. **רבבות אפרים**, ח"ח, סי' רלט, סק"א, עמ' קלא.
- ברכתו הראשונה עולה על כל מה שיאכל בהפסקות.
64. תענית יום כיפור במי שעבר שני התקפי לב אחרי יום כיפור. רבי יואל טייטלבוים. **כנסת עזרא**, שסו-שעו.
- אם לפי חוות דעת מקצועית של רופא נאמן יש בזה ספק פיקוח נפש-אין להחמיר.
65. אכילה על ידי אינפוזיה ביום כיפור. הרב אברהם יעקב זלזניק. צ'הר, ג, תשנ"ח, ריא-ריב.
- דיון בדברי החתם סופר, האחיעזר ודובב מישרים, שעסקו בשאלה זו.
66. הבחנת החולה על עצמו לענין אכילה ביום הכיפורים. הרב יצחק אהרן טרבילו. **בית אהרן וישראל**, עג, תשנ"ח, ל-לו.
- בירור סוגית הגמרא במסכת יומא דף פג.
67. אם מונים ליולדת את הימים מעת לעת. הרב חנינא בוגיד סעדון. **מגיד תשובה**, ח"ד, או"ח, סי' לג, עמ' קיח-קכג.
- דיון אם הימים שנותנים ליולדת כגון שלושה או שבעה-הם מעת לעת.

68. נטילת לולב באיטר, בגידם, ובמי שאין לו יד. הרב נתן גשטטנר. **להורות נתן**, ח"א, סי' סו-סז, עמ' צ-צא.

איטר יד ימין יטול בימינו ככל אדם, גידם יטול בזרועו, ומחלוקת בחסר יד אם יטול בפיו.

ד. איסור והיתר

69. שוחט שידיו מרתתות. הרב ישראל זאב הורביץ. **בית ישראל**, יו"ד, סי' ג, עמ' קט.

יש בו חשש של דרסה או שהיה, ותלוי בראות עיני המורה אם להעבירו.

70. בהמות שעשו בהם ניתוח ברחם. רבי יקותיאל יהודה הלברשטם, לרב אליהו שטרנבוך, בתשמ"ב. **דברי יציב**, ח"ג, סי' י, עמ' כה-כח.

יש להכשיר בהמות שהרופאים עשו להם ניתוח קיסרי להוציא את העובר ותפרו מקום החתך, ואין לחוש שמא ניקב האם.

71. חלב מבהמות שנותחו. הרב מנשה קליין, לרב יחזקאל גרובנר. **משנה הלכות**, ח"ג (מהדו"ת ח"ג), סי' קיג, עמ' קעז-קצז.

הוראות כיצד להגביר את ההשגחה על העדר, שלא יתערבו בו פרות שנותחו על ידי הרופאים ונעשו טריפה.

72. שאלות כשרות בתרופות. הרב דוד גולן. **דברי דוד**, ח"ב, יו"ד, סי' ה, עמ' קז-קיד. יש לוודא תחילה אם אין תחליפים כשרים, ואם לא-יש לערב בהם חומר מר.

73. דיני תרופות שאין להם הכשר. הרב דוד העבער. **מסורה**, יד, תשנ"ח, צ-צד. פרטי ההלכות כיצד לנהוג בסוגים השונים של התרופות.

74. תרופה אסורה לחולי עור. הרב יעקב אריאל. שו"ת **באהלה של תורה**, סי' כא, 164-169.

מכח חמישה נימוקים יש להתיר לבלוע את התרופה.

75. שתית שמן דגים לרפואה. הרב כלפון משה הכהן. **שואל ונשאל**, ח"ט, יו"ד, סי' קצח, עמ' קסד.

מותר לשתות שמן דגים שלא כדרך הנאתו, ויש בזה רק ספק דג טמא.- בסי' רנב עמ' קצ הורה למי שחלה, שלא יחמיר בחומרות שנהג בהן קודם לכן.

76. הגשת אוכל טרף לחולה בבית חולים של נכרים. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לפרופ' אברהם סופר אברהם. **ציץ אליעזר**, כב, סי' מז-מח, עמ' פג.

- מותר למלצרים יהודים להגיש את האוכל, ובלבד שיודיעו לחולה שהאוכל טרף. -בסי' נט סק"ג עמ' צח השיב לו, שבניתוח קיסרי נטמאת האשה משעה שהרופא החל לחתוך ברחם עצמו. -בסי' ע עמ' קיא דן בבעל שנפטר ממזונות אשתו כי הכשילתו בנבילות וטריפות, אם כשנשתטת מתחדש חיובו.
77. אכילת מזון מלכות לשיפור הבריאות. הרב דוד גולן. **דברי דוד**, ח"ג, תשנ"ה, יו"ד, סי' ב, עמ' צ-צו.
- כשיש צורך רפואי לאכול מזון מלכות, יש לערבבו בדבש עד שיתבטל בששים.
78. האוכל מאכלים המזיקים לגוף. הרב מנשה קליין, לרב שמואל וזנר. **משנה הלכות**, חי"ד (מהדו"ת, ח"ד), סי' רא, עמ' רפז.
- מקורות לחיוב שמירת בריאותו על ידי הימנעות ממאכלים מזיקים.
79. עישון סיגריות. הרב אפרים גרינבלט. **רכבות אפרים**, ח"ח, סי' תקפו, עמ' תנו.
- העישון סכנה, ואין לומר בזה שומר פתאים ה'.
80. איסור העישון לו ולאחרים. הרב יחיאל בוחבוט. **מקבציאל**, כו, תשנ"ח, קלד-קלו.
- כיום איסור גמור לעשן, ויש בו גם משום חילול יום טוב.
81. נכרי העובד בשבת בבית חולים ומבשל גם לעצמו. רבי יקותיאל יהודה הלברשטם, בתשל"ח. **דברי יציב**, ח"ג, סי' ל, עמ' סה-עא.
- יש כמה טעמים להתיר לו לבשל בבית החולים, ומה שבישלו באותם כלים מותר באכילה.
82. איפור קבוע וכתובת קעקע. הרב ברוך שרגא. **תחומין**, יח, תשנ"ח, 110-114.
- אסור להחדיר מחט עם חומרי איפור מתחת לשכבת העור העמוקה.
83. שימוש באבני חן לרפואה. הרב אברהם שלם. **אשד הנחלים**, ח"ב, עמ' קח-קיג.
- מותר לשאת על הצואר תליונים סגוליים, ואין בזה משום דרכי האמורי.

ה. טהרה

84. אשה שראתה דם ג' פעמים כששימשה בליל טבילתה. הרב דוד טהרני.
- דברי דוד**, ח"א, יו"ד, סי' כה, עמ' קלג-קלה.
- אסורה לבעלה כדין הרואה מחמת תשמיש, עד שתתרפא או תבדוק בשפופרת.
85. נבדקה אצל רופא. הרב אפרים גרינבלט. **רכבות אפרים**, ח"ח, סי' שמב, עמ' קפו.
- פרטי ההלכות אימתי יש לטהרה או לטמאה. -בסי' שנו עמ' קצה השיב לרב יעקב שכנזי על סתימה זמנית.

86. על משמעות המושג רחם בלשון חז"ל, ואוטם ברחם בלשון הפוסקים. ד"ר מרדכי הלפרין. **אסיא**, סא-סב, תשנ"ח, 105-109.
- בירור המונחים לפי הגדרות אנטומיות של חלקי הרחם.
87. אשה שנטלו הרופאים את האם שלה. הרב אליעזר דוד גרינולד מסטמר, לרב אלטר שפירא מטשרנוביץ. **אור ישראל**, יא, תשנ"ח, יג-טז.
- ניטל האם לפני שש שנים ופסקה לראות ונתגרשה, ועכשיו תבעוה לינשא-צריכה טבילה אבל לא מגית ד' נקיים.
88. כלה שבימי ד' נקיים רואה דם בבדיקות, או כתמים מפצעי הבתולים. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, יו"ד, סי' לח, עמ' קסא-קסד.
- אם מוצאת כתמים מפצעי דם הבתולים, דינם ככל הפצעים שתולה בהם את כתמיה.
89. כדורים למניעת הוסת. רבי יקותיאל יהודה הלברשטם, בתש"ל. **דברי יציב**, ח"ג, סי' סג, עמ' קלא-קלה.
- פרטי ההנהגה כאשר לדעת הרופאים תראה בכל זאת טיפות זעירות שאינן נראות אלא במיקרוסקופ. -בסי' סה, עמ' קלט-קמג, מסדר בתשכ"ח התיקון לאשה שנפצעה בים, וחשבה שהדם מחמת הפצע. -בסי' סו, עמ' קמג-קמה, דן בתשל"ז בכפרתה של אשה שנטלה כדורים אחרי הלידה לסדר את הוסת, ומצאה דם אחרי התשמיש. -בסי' פד, עמ' קפב-קפד, השיב בתשמ"ב לראי"י נוסנצווייג, אם יכולה לתלות הדם במכה שיכולה להתגלע אצל בנה או בעלה. -בסי' צ, עמ' רד-רה, השיב בתשכ"ח על זקנה בת ע"ג שפסקה לראות זה עשרים שנה, וכעת רואה דם במי רגליה, ולדעת הרופאים זה ממחלת הכליות שלה. -בסי' קיג, עמ' רלג-רלד, השיב בתשל"ב לרב שלום אייזנברגר, על הפסק טהרה באשה שראתה דם אחרי טבילתה, ועברה לפני כן גרידה ברחמה.
90. מעוברת שראתה בתחילת עיבורה, והרופאים אסרו עליה לעשות הבדיקה כדין. הרב יהושע מנחם ארנברג. **דבר יהושע**, ח"ו, סי' ה, עמ' טו.
- יש דרך להקל אפילו בהפסק טהרה כשמכניסה מעט, מכיון שמעוברת בחזקת מסולקת דמים.
91. פטריה מדממת באשה שיש לה התקן תוך רחמי. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' כד, 178-181.
- כשהדימום מהפטריה תדיר ומההתקן נדיר, יש מקום לתלות את הדימום בודאי ולא בספק. -בסי' כה, 181-183, השיב על כתם בתחבושת היגינית. -בסי' כו, 183-192, דן באשה הנמצאת בשמירת הריון, ובאה לרבנות להירשם לנישואין ששה ימים לפני התאריך שקבעה, אם חוששים לדם חימוד.

92. הפילה אשתו נפל בן יותר מחמישים יום, וכעבור זמן כשימש אחרי ליל טבילה וראתה דם בשעת תשמיש, פירש באבר חי. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, יו"ד, סי' לט, עמ' קסד-קסו.
- בנסיבות הענין אינו צריך כפרה כלל, אבל טוב שיתן צדקה וישנן דיני טהרה.
93. האם האשה טמאה על ידי צירי לידה. הרב אהרן מנהיים. **פעמי יעקב**, מ, תשנ"ח, סג-סד.
- תמתין זמן מה, ואם פסקו הצירים טהורה היא.
94. החזקת ידי אשתו בשעת הלידה כשסובלת מחולשת עצבים. הרב מנשה קליין, לרב יוסף דוד וייסברג. **משנה הלכות**, ח"ג (מהדו"ת ח"ג), סי' קלח, עמ' רלו.
- אין לסמוך על היתרו של המנחת יצחק להחזיק בה בכפפות.
95. הפסק טהרה וטבילה בשוטה וחרשת. יעקב בצלאל חרר. **אור תורה**, שנט, תשנ"ח, קיא-קיד.
- פיקחות צריכות לבודקן, ובטבילה מחלוקת מרן והרמ"א אם צריך להטבילן, או שדי בעומדת על גבה.
96. חציצה בטבילה. הרב יוסף שלום אלישיב, לרב שרגא פייבל כהן, בתשמ"ט. **צהר**, ג, תשנ"ח, סב-סג.
- אין להתיר לה כשהפצע שבראשה נתפר בחוטים דקים המונעים המים מלבוא.
97. חציצה בטבילה בעדשות מגע. אהרן הראל. **תחומין**, יח, תשנ"ח, 115-119.
- יש מקום להתיר אף לכתחילה לטבול עם עדשות מגע קבועות המורכבות בעין.
98. חציצה שעל השיניים. הרב נתן גשטטר. **פינת יקרת**, יז, תשנ"ח, לז-מא.
- חיזוק דבריו בתשובה קודמת מקושיות הרב ישראל דב הלברשטם מאנטוורפן.
99. טבילה כשיש לאשה דלקת באוזניים. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, יו"ד, סי' מד, עמ' קעג-קעה.
- אל תטבול באופן שישאר באוזניים כיס אויר, אלא יטפטפו לאוזניה שמן דגים, ואם אי אפשר-יכולים גם שמן אחר או טיפות אוזניים שומניות.
100. טבילה כשיש על ידיה צבע יוד רפואי. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, יו"ד, סי' מה, עמ' קעה-קעט.
- אם אין בו ממש אינו חוצץ.
101. מים שיצאו מבועה או מכויה שברגל, ונותר העור סביבה. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, סי' מו, עמ' קעט-קפ.

לכתחילה יש להוציא את העור, אבל במקום צער או בשבת ויום טוב תטבול עמו, ולספרדים אינו חוצץ. אשכנזים יחמירו, וידחו את הטבילה עד שתסיר את העור.

102. תפרו לה שכרים ברגלה, ואסרו לה לחצי שנה ביאת מים תחת הגבס. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, יו"ד, סי' מז, עמ' קפ-קפה.

תוכל לטבול עם שרוול פלסטיק ומריחת וזלין לחסימת המים. הסכימו לזה הרב משה הלברשטם, הרב מרדכי אליהו, ורי"ש מתפור.

ו. כיבוד אב, מילה

103. תקע כפיו לאשתו בחוליה שלא ישא אחרת. הרב משה פרויבניצאלו, בשל"ב. **שאלות ותשובות**, ח"ב, סי' קסד, עמ' עד-עה.

ילדה לו רק בן ולא קיים מצות פריה ורבייה, ישא אחרת-כי שבועתו לא חלה על אשה בת בניס.

104. נדרה להתענות שני וחמישי עד כלות המלחמה למען ישוּבו לשלום שני אחיה, ונעשתה חולנית וחלושה. הרב שמעון גרינפלד מסמיהלי, לרב אשר אנשל ונגרייז מדיאנדיאש, בתרע"ז. שו"ת **מהרש"ג**, ח"ד, סי' נא, עמ' קז-קט.

אין להתיר נדרה בכתב רק בבית דין של שלושה, מכיון שזו רק קבלה ולא נדר, ויש בזה צורך גדול-בסי' נב, עמ' קט-קיא, השיב בתרפ"ד לר' עקיבא בלוי מקראסנא, על אשה שנדרה להתענות שנה בימי חמישי עד שבעלה יבריא, וכעת משהבריא קשה לה להתענות: יכולים בית דין להתיר לה את הנדר, ותפדה את התעניות בכסף לצדקה.

105. הורים זקנים וכיבודם. הרב יצחק זילברשטיין. **קול התורה**, מג, תשנ"ח, רכח-רלה.

תשובות לשאלות שונות הקשורות לטיפול בהורים בבית או בבית חולים.

106. הורים לילד שהרופאים אמרו שמת וחזר לתחיה. הרב אפרים גרינבלט, ר' יעקב יוסף קאטה. **רבבות אפרים**, ח"ח, סי' שיט, עמ' קעט-קפא.

הוא בנם לכל דבר, ואיננו כאדם שנולד על ידי ספר יצירה.

107. נטילת דם מסב על ידי נכד לבדיקת סוכרת. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לרב שמאי קהת גרוס. **ציץ אליעזר**, כב, סי' סא, עמ' צט-ק.

כאשר אין כרגע רופא אחר, מותר לנכד לבצע את הבדיקה.

108. גרת צדק הרוצה להביא לארץ את אמה הגויה לריפוי. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' כב, 169-174.

מותר להביאה לארץ משום איבה, וגם אין בזה משום לא תחונם.

109. גוי חולה שנותן מעות ליהודים להתפלל עבורו. הרב ישראל זאב הורביץ. **בית ישראל**, יו"ד, סי' מד, עמ' קמז.

- מותר לקבל ממנו אם נתרפא, ובמומר גם אם לא נתרפא, כי אולי מהרהר בתשובה.
110. יתרת מגבית צדקה שנערכה לרפואת חולה מסוים. הרב צבי שפיץ. **משפטי התורה**, ח"ג, סי' כב, עמ' קלח-קמ.
- לא נעשה הטיפול הרפואי-יחזיר את הכסף לתורמים. כשאינו מכירם- ישתמש בכסף לחולה אחר, אבל לא לצדקה אחרת. נרפא אותו חולה שאספו בשבילו או שנפטר-יתן את מותר הכסף למשפחתו, אלא אם כן הוא גבאי צדקה האוסף למטרות נוספות.
111. נפגע קשה בתאונה, ובעודו חסר הכרה תרמה האשה לצדקה סכום גדול מכספו להצלתו. הרב הלל יצחק הלוי. **משפטי הלוי**, עמ' רלא-רמו.
- גבאי צדקה מקבלים מאשה נשואה דבר מועט. סכום זה יחסי לפי עושר המשפחה, ויש בזה פרטי דינים.
112. חולה שלדעת הרופאים אין חשש למולו. רבי יקותיאל יהודה הלברשטם, בתשר"מ. **דברי יציב**, ח"ד, סי' קמח, עמ' שמה-שמח.
- אין למול תינוק שסובל מחוסר איזון בסוכר, עד שיגדל ותתיצב רמת הסוכר שלו.
113. תינוק שיש לו מראה צהבת. הרב מנשה קליין, לרבנים בנימין אדלר ויהושע ריינמן. **משנה הלכות**, ח"ג (מהדו"ת ח"ג), סי' קעו-קעז, עמ' דש-שח.
- יש לחשוש לספק סכנה, ואין לסמוך על הרופאים וחישוביהם. בס"י קעט עמ' שי השיב לרב יצחק אליהו ברנשטיין על פיקוח נפש במילה.
114. מילת חולה מבוגר שהוא חולה שיש בו סכנה. הרב יצחק זילברשטיין, לד"ר אברהם קנלר. **מבית לוי**, יב, תשנ"ח, קל-קלה.
- הסכנה לגופו גדולה מהסכנה לנפשו, ואין למולו. חולה סופני שמל עצמו ונפטר, אינו נחשב כמאבד עצמו לדעת.
115. מוהל תלמיד הגרי"ש מחפוד החובש את מקום הברית בתחבושת בלי שום אבקת ריפוי. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, יו"ד, סי' נו, עמ' קצה-קצט.
- המכה תתרפא מעצמה, ואין בזה חשש לא רפואי ולא הלכתי, דלא כשו"ת אבני ישפה, ח"א, סי' קצה, שכתב שמעבירין אותו מלמול.
116. ברית מילה על ידי סם הרדמה. הרב יהושע מנחם ארנברג. **דבר יהושע**, ח"ו, סי' ו, עמ' טז-יח.
- דיון בתשובת רבו הרב מאיר ארק שאסר (אמרי יושר, ח"ב, סי' קמ, אות ג).
117. אשה חולנית בבית חולים, ואין מניחים בו למול בנה במציצה בפה. רבי יקותיאל יהודה הלברשטם, לר' דוד יהודה גרינצווייג, בתשי"ח. **דברי יציב**, ח"ד, סי' קנה, עמ' שנו-שנח.

- לא שמענו גם אחד מרבוה שתהא סכנה במציצה, והרופאים שמפחידים הוא כדי להכחיש אמונת חכמים, על כן צריכים מסירות נפש לקיים דברי חכמינו.
118. מציצה בפה. הרב מנשה קליין, לרבנים יעקב הופפר, דוד קאהן וליפא זילברמן. **משנה הלכות**, ח"ג (מהדו"ת ח"ג), סי' קפג-קפה, עמ' שיג-שיח.
- יש למצוץ בפה מבלי לחשוש להידבקות במחלה. בס"י נו עמ' עט-פ דן בקושיא למה מילה דוחה שבת על ידי ישראל, והרי יש רופא עכו"ם.
119. תינוק שהבריא ביום חמישי. הרב כלפון משה הכהן. **שואל ונשאל**, ח"ט, יו"ד, סי' רסח, עמ' רא-רב.
- יכולים למולו בו ביום, אף על פי שהיום השלישי למילתו יצא בשבת.
120. מילה בשבת של תינוק שנולד עם מום בשופכה. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' לה, 214-216.
- מותר לדחות את מילתו החלקית לחול, כאשר חייבים להניח חלק מעור הערלה לצורך ניתוח פלסטי בעתיד.
121. גיור חרשת. הרבנים אברהם דב לוין, שמואל ביבס, ברוך שרגא. **פסקי דין ירושלים**, ה, תשנ"ח, רסא-רסה.
- חרש יהודי שנשא ברוסיה בנישואים אזרחיים נכרית חרשת מלידה, אין מגיירים את בת זוגו החרשת, וכן פסק הרב יוסף שלום אלישיב.
122. בכור שנולד בסיוע מלקחיים. רבי יקותיאל יהודה הלברשטם, בתשל"ב. **דברי יציב**, ח"ד, סי' ר, עמ' תסה-תסז.
- המלקחיים תופסים רק את מיעוט הראש, ולכן יש לצדד שיפדה בכרכה. בס"י רא עמ' תסח השיב בתשל"א, על פדיון הבן באשה שהפילה אחרי ששה שבועות משנתעברה. בס"י רב עמ' תסח-תע השיב בתשד"מ, על פדיון הבן כאשר המבכרת הפילה תחילה חודשיים אחר סילוק הוסת.
123. פדיון הבן בתינוק שנולד במבכנה והושתל באשה. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לרב דוד קאהן. **ציץ אליעזר**, כב, סי' נה, עמ' צב-צג.
- יפדוהו בלי ברכה, ומן המובחר שיפדה בשליחות בית דין.
124. קהל שקיבלו עליהם לכתוב ספר תורה לרפואת רבם. רבי יקותיאל יהודה הלברשטם. **דברי יציב**, ח"ד, סי' קע, עמ' שפח-שצא.
- דיון אם יוצא הרב ידי המצוה כשלא ידע מכך בתחילת הכתיבה. בס"י קפח, עמ' תלא-תלד, השיב בתשכ"ט לחתנו האדמו"ר מזוויהל על איטר יד בקביעת המזוזה.
125. יציאה לחוץ לארץ לצורך לימוד רפואי. הרב אליעזר יהודה ולדינברג. **ציץ אליעזר**, כב, סי' ה, סק"א, עמ' ז-ח.

- מותר לנסוע לזמן קצר לענינים רפואיים. -בסי' מה עמ' עט אוסר לשאול מכשף או חובר חבר על חולה שאין בו סכנה.
126. חיוב תרומות ומעשרות, ערלה ושביעית בויטמינים. הרב מרדכי יחזקאל גולדיש. **עטרת שלמה**, ג, תשנ"ח, צא-קטו.
- דיון בחיובי ויטמינים הנעשים מפרחי וזרעי הורד.
127. קדושת שביעית בחומרי ריפוי. הרב דוד גולן. שו"ת **דברי דוד-שביעית**, תשנ"ד, סי' כח, עמ' שסו-שעד.
- פרטי ההלכות מתי אפשר להשתמש לצורכי ריפוי, בצמחים העומדים למאכל בהמה ולא למאכל אדם.
128. ברכת אחר להפרשת תרומה על ידי אילם. הרב יעקב אפשטיין. **אמונת עתיך**, 22, תשנ"ח, 23-26.
- רוב האחרונים מחמירים שלא יתרום בברכת אחר כשאין הלה מפריש לעצמו.

ז. רפואה, השתלות

129. פרקי רפואה שבהלכות דעות. יצחק איזק ואלכס קליין. **מכלול**, טו, תשנ"ח, 65-96.
- הלכות הרמב"ם עם ביאור רחב.
130. **לב יצחק**. חידושים בסוגיות הש"ס, עם מבוא בעניני רפואה ורופא על פי דברי חז"ל וספרי רבותינו. ד"ר יצחק ויינהויז. דטרויט תשנ"ח, עמ' כה-נג.
131. **רפואה והלכה**, היבטים אתיים והלכתיים ובעיות רפואיות מודרניות. פרופ' אברהם שטיינברג. **ראש העין**, פרולוג, תשנ"ח, 128 עמ'.
132. **הרפואה והלכותיה**. מכון לחקר הרפואה בהלכה שע"י ארגון רפע"ה. ירושלים תשנ"ח, כ, פד עמ', עם הקדמה ומבוא על פעולות הארגון. מן הנושאים: הפלות והפריות, פתיחת דלתות בית חולים כשיש שם מת, תרומת איברים בשכר. בסוף: הרב משה שינברגר: הזנה מלאכותית לענין איסורים, יום כיפור וברכות. עמ' ע-פד.
133. **רפואה כהלכה**. בטאון המידע, הרפואה והשירות של קופת חולים כללית לציבור הדתי. עורכת רחל בלושטיין. גל' מס' 1. תל אביב, אדר א' תשנ"ז, עמ' 31
134. מפתח מוער למאמרי רפואה והלכה שנדפסו בספרי השו"ת ובכתבי עת תורניים בשנת תשנ"ג. הרב מאיר וונדר. **אסיא**, סא-סב, תשנ"ח, 159-192. ז' פרקים, 60 ספרים וכתבי עת, 217 ערכים.
135. חובת הזהירות בטיפול והשגחה רפואית. הרב יצחק זילברשטיין. **דברי משפט**, ה, תשנ"ח, קצד-רג.

- פרטי ההלכות מתי צריך הסכמת חולה לניתוח, מה על הרופא להודיעו, מי חייב בנזקי התפרצות של חולת נפש, ואם חייבת אחות שפוטרה בגלל רשלנות רפואית-להודיע זאת בראיון קבלה בבית חולים אחר.
136. טיפול בחולה בעל כרחו, וענינים נוספים. הרב יצחק זילברשטיין. **צ'הר**, ג, תשנ"ח, ריג-רלג.
- פסקי הלכה למצבים שונים, וכן על רפואה הומיאופתית, מסירות נפש כדי לרפא, וטיפול סיעודי להוריו בביתו.
137. העדפות בפיקוח נפש. הרב שלמה דיכובסקי. **מלילות**, א, תשנ"ח, 345-350. ערך רופא באנציקלופדיה הלכתית רפואית. הרב פרופ' אברהם שטיינברג. 351-409.
- חולק על הרב יצחק זילברשטיין שדימה את ההיתר של דילול עוברים, להבאת דחפור לחילוץ הלכודים בהריסות הבנין בצור.
138. הקצאת משאבים וקדימויות טיפול ברפואה הציבורית. הרבנים אליעזר אפרסמון, דוד ויסקוט ויחיאל עזרי. **מלילות**, א, תשנ"ח, 41-11. מכלול ההיבטים ההלכתיים להעדפות כאשר התקציב הציבורי מוגבל.
139. **אשי יצחק**. ביאור על שו"ע יו"ד הלכות בקור חולים, סי' שלה-שלט. הרב שמעון יצחקי. ירושלים תשנ"ח, עמ' א-טו, הסכמות. פרטי המצוה, דיני הרופא, הוידוי והגוסס.
140. ביקור חולים בטלפון. הרב דוד גולן. **דברי דוד**, ח"ג, יו"ד, סי' ז, עמ' קכד-קל. רצוי בפעם הראשונה לבקר בגופו, אבל גם בטלפון מקיים יסודות מן המצוה.
141. תפילה על חולה. הרב חיים דוד הלוי. **נר יום טוב**, ה, תשנ"ו, 107-113. נתיאשו הרופאים מהחולה, יכולים קרוביו להפסיק להתפלל עליו. אל להם להתפלל שימות, רק זרים שכוונתם לשמים.
142. תפילה על היסורים שיעברו. הרב מנשה קליין, לרב יחזקאל אלימלך אייזנברג. **משנה הלכות**, ח"ג (מהדר"ת ח"ג), סי' רי-רטו, עמ' שנו-שסד.
- ביאור האופנים השונים של קבלת סוגי היסורים באהבה. בס"י רטז עמ' שסד-שסז השיב לרב ישראל מאיר לאו על הרשות לרופא לרפאות. בס"י ריז עמ' שסז-שסט, השיב לרב שאול דניאל מאלח על לימוד דרכי הרפואה.
143. וידוי לחולה. הרב יהודה זרחיה סג"ל. **שנה בשנה**, תשנ"ח, 373-378. התוודה בלבו נתכפר, אבל אין זה מהודר כוידוי בפה.
144. סיכויים וסיכונים בכניסה למהלך רפואי. הרבנים יצחק נמני ודניאל כהן. **מלילות**, א, תשנ"ח, 43-66. דיון בגובה האחוז הרפואי להצלחה המאפשר כניסה לסיכון או סיכוי.

145. דין הנוטה למות. הרב משה יוסף ירס. **אור המזרח**, קסח-ט, תשנ"ח, 33-36.
 על הטיפול בגוסס, תפילות למען חולה מסוכן, דיני חולה אנוש בזמן הזה.
146. ניתוח לחולה. רבי יקותיאל יהודה הלברשטם, בתשל"ט. **דברי יציב**, ח"ד, סי' ריט, עמ' תקיג.
 מותר לחולה להכניס עצמו לסכנה לעשות ניתוח שעשוי להאריך את חייו.
147. אם סומכים על הרוב לעשות ניתוח באדם. הרב מנשה קליין, לחתנו הרב יהודה ליב אלטר. **משנה הלכות**, חי"ג (מהדו"ת ח"ג), סי' קכט, עמ' רכה-רכח.
 יש לעשות לפי רוב דעות חכמי הרופאים והסכמת חכם העיר.
148. עשיית ניתוח שעלול לקצר ימיו. הרב נתן גשטטנר, לרב חיים אלעזר פרידמן. **להורות נתן**, חי"א, סי' קב-קג, עמ' קלג-קלז.
 מותר לנתח אם יש סיכוי שהניתוח יאריך את ימיו.
149. קטיעת רגלים לחולה מסוכן. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' נו, 290-295.
 אין לכפותו להוסיף לו חיי שעה, ויש רק לשכנעו שיסכים לקטיעה.
150. ניתוח נפל למניעת הפלה בלידה הבאה. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' נז, 296-298.
 יש להקל לבצע בדיקה פתולוגית בנפל, כדי לאפשר מניעת לידת ילד מת בעתיד.
151. ניתוח פלסטי ליופי. הרב פנחס זביחי. שו"ת **עטרת פז**, ח"א, כרך ג, חו"מ, סי' ז, עמ' תלח-תעז.
 מותר לאשה לבצע הניתוח, ובמיוחד כשהגיעה לפרקה. יכולה לטבול כרגיל בלי חשש לחציצה. לאיש אסור לעשות הניתוח, אלא אם כן להסיר דבר מכוער ביותר. לכתחילה יש לקבור את חתיכת הבשר שהסירו.
152. ניתוח שלא מחמת חולי. הרב מנשה קליין, לרב אליקום דבורקס. **צהר**, ג, תשנ"ח, רלד-רלז.
 מותר לבצע ניתוח קוסמטי, ועל האב לשאת בהוצאות בתו לכך.
153. ניתוח פלסטי לסיוע בשידוך. הרב אפרים גרינבלט. **דברי משפט**, ה, תשנ"ח, שפה-שפט; **רכבות אפרים**, ח"ח, סי' שפט, עמ' רכא-רכג.
 פרטי ההלכות של כניסה למצב סכנה כשאין צורך רפואי, ואם חייבת להודיע לבעלה לעתיד שעברה ניתוח כזה.
154. זריקת אפידורל. הרב מנשה קליין, למחותנו רבי פנחס מנחם אלטר. **משנה הלכות**, חי"ד (מהדו"ת, ח"ד), סי' רסו, עמ' שפא-שפג.

- מותר לעשותה להקל מהיסורים, כי אחוז הסיכון לשיתוק הוא מזערי.
155. אם מותר לרופא לגלות לכלה על מחלת החתן. הרב יצחק זילברשטיין, לד"ר מ. לוינזון. **קול התורה**, מד, תשנ"ח, רלח-רמב.
- פרטי ההלכות וההוראות כיצד לנהוג במצבים השונים.
156. חולה שהוסיפו לו שם חיים, ונפטר כעבור כמה ימים. הרב נתן גשטטנר, לרב בנימין כהן. **להורות נתן**, חי"א, סי' קיד, עמ' קמו.
- כל שלא הוחזק בשם החדש אין צורך להזכירו בשום ענין.
157. שמירת מרחק מהדבקה חולים. הרב צבי שפיץ. **משפטי התורה**, ח"א, סי' פז-פח, עמ' שיח-שכג.
- אסור לאם לשלוח לגן את ילדה החולה באבעבועות רוח, ואסור לחולה שמשתעל הרבה ללכת לבית הכנסת או לעבודה, כדי שלא ידביק אחרים. הלכות ביקור חולים, וכיצד ינהג כשחבירו חולה במחלה מדבקת.
158. הוצאת ממון להצלת חולה מסוכן. הרב אליעזר יהודה ולדינברג. **ציץ אליעזר**, כב, סי' צ, עמ' קמד-קמה.
- מן המקורות ניתן להיווכח שיש להציל את חבירו גם בממונו.
159. קביעת רגע המות. הרב מנשה קליין, לרב משה טנדלר. **משנה הלכות**, חי"ג (מהדו"ת ח"ג), סי' רכא, עמ' שעב-שעד.
- מייעץ לו לחזור בו מדעתו שאפשר להסתמך על מוות מוחי.
160. השתלת איברים על פי ההלכה. הרב מרדכי אליהו. **המאיר לארץ**, 16, תשנ"ח, 9-24.
- חוות הדעת שנמסרה מטעם הרבנות הראשית בשנת תשמ"ז.
161. תרומת דם ומח עצמות על ידי קטן. הרב יהודה דוד בלייך. **אור המזרח**, קסח-ט, תשנ"ח, 60-73.
- דיון אם קטן הוא בר תרומת דם ומח עצמות.
162. תרומת איברים מאדם חי. הרבנים אליעזר אפרסמון, דוד ויסקוט ויצחק רודריג. **מלילות**, א, תשנ"ח, 67-78.
- נהוג כיום שלא להתיר השתלת איברים מהחי, אלא בין בני משפחה קרובים מאד.
163. תרומות איברים מן החי ומן המת. הרב שאול ישראלי. **חוות בנימין**, ג, תשא-תשה.
- התוכן: פרטי ההלכות של סיכון תורם חי, מכירת איברים, הסכמה לתרומה מהמת, מעמד משפחת הנפטר. בעמ' תשו-תשו דן בשכר הרופאים.

164. תרומת איברים להצלת חבירו. הרב אורי יונגרייז. **עטרת שלמה**, ג, תשנ"ח, קלט-רכד.
- בירור רחב בנושא תרומת כליות.
165. מכירת איברים להשתלה. הרב ישראל מאיר לאו. **תחומין**, יח, תשנ"ח, 125-136.
- יש מקום בהלכה למכירת איברים, וראוי להקים ועדה שתקבע את הכללים.
166. סחר באיברים. הרב שמואל רבינוביץ. **אסיא**, סא-סב, תשנ"ח, 58-64.
- מותר לקבל ממון עבור האיבר, אבל יש לתקן ולגדור שלא תיווצר ספסרות.
167. מכירת איברים להשתלה. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' ק, 483-490.
- מותר למכור רק איברים בני חילוף כגון שערות ודם. לצורך פיקוח נפש אפשר לתרום אבר שאין סיכון בנטילתו, ורשאי ליטול פיצוי הוגן על הבטלה והצער. מן הראוי שהמדינה תתקן תקנות שיעודדו תרומות, וימנעו סחר באיברים.
168. ניתוק מכשיר החיאה לצורך חולה אחר. הרב מנשה קליין, לרב לוי יצחק הלפרין. **עטרת חכמים**, קסב-קסו.
- הערות על שו"ת מעשה חושב חלקים ג-ד.
169. כניסת אשת כהן מעוברת לאהל המת בבית חולים. הרב זלמן נחמיה גולדברג, לרב אברהם אבא פריינדליך. **עטרת שלמה**, ג, תשנ"ח, לג-לט. הרב יוסף שלמה כהן. רכה-רמב.
- דיון אם חייבת להיבדק באולטרה-סאונד כדי לדעת אם העובר זכר; פרטי ההלכות אם עליה לעשות אולטרה סאונד, ואם יש להוציא את הבן מיד מבית החולים.
170. הצעה לפתרון בעית טומאת כהנים בבתי חולים. הרב שלמה זלמן אוירבך, לרב לוי יצחק הלפרין. **עטרת חכמים**, יד-ל. הרב יצחק יעקב וייס. סג-עה. הרב ישראל יעקב פישר. קנב-קסא.
- פקפוקים אם להסכים לתקנה כוללת של סידור ארון על גלגלים שיהא אהל זרוק.
171. טהרת בתי החולים מפני הטומאה לכהנים. הרב דוד אריאב. **עטרת שלמה**, ג, תשנ"ח, עה-צ.
- הצעת פתרונות זמניים למעט את הטומאה, ולהזהיר את הכהנים.
172. כניסת כהנים לבית חולים. רבי יקותיאל יהודה הלברשטם, לרב יצחק שכטר, בתשד"מ. **דברי יציב**, ח"ד, סי' רכח, עמ' תקלא-תקלב.

- מותר לקיים את הבחינות לכולל ש"ס בחדר שבבית החולים, אף כי אולי הכהנים יצטרכו לצאת באמצע, ומכל מקום עדיף לקיימם בבית המדרש הגדול. -בסי' רלד, עמ' תקמד-תקמו, השיב לר' מנחם מנדל ראובן גפנר, אם חולה ואבל אינם צריכים לקום בפני תלמיד חכם, או שיש גם איסור בדבר.
173. יולדת שמתה. הרב ישראל זאב הורביץ. **בית ישראל**, יו"ד, סי' ס, עמ' קסט.
- כשגופה מלוכלך בדם ירחצוה לכלי מיוחד לפני הטהרה, וישפכו את תוכנו על קברה.
174. קבורת לב נכרי שהיה בגוף ישראל. הרב משה הלברשטם, לרב חנניה צ'ולק. **ספר היובל ליח"ל**, קמ-קמב.
- אין חיוב מדינא לקבור לב נכרי שהוצא מהיהודי, אבל מן הראוי לקוברו מכח המנהג ודרכי שלום.
175. ניתוח שלאחר המות להרוג בתאונת דרכים שנמצא כתם שחור על ערפו. הרב אברהם שלם. **אשר הנחלים**, ח"ב, עמ' קנה-קנט.
- כשאין סיבת המות ידועה, אפשר להתיר כשזה נחוץ לחקירת המשטרה בפלילים.
176. מחקר בתרבות של תאים סרטניים הלקוחים ממת. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' נח, 299-301.
- התרבות אסורה בהנאה כבשר המת עצמו, ואימתי מותר המחקר משום פיקוח נפש-נתבאר בספרי פוסקי זמננו.
177. עריכת נסיונות מדעיים בבעלי חיים לצורכי רפואה. הרב פנחס זביחי, לד"ר יואל פרידמן. **דברי משפט**, ה, תשנ"ח, קנו-קפה; **עטרת פז**, ח"א, כרך ג, חו"מ, סי' ט, עמ' תצא-תקטו.
- מותר לבצע ניתוחים להוספת ידע רפואי או לבדיקת תרופות חדשות, ועדיף שלא בבעלי חיים טהורים.
178. נולד לו בן עם מום בלבו, ונפטר אחרי שלושים יום. הרב דוד טהרני. **דברי דוד**, ח"א, יו"ד, סי' סז, עמ' רכט-רלג.
- אין צריך להתאבל עליו.
179. אבלות על מי שנולד עם פגם במח. הרב מנשה קליין, לרבנים אייזיק אזכנד ושולם שפירא. **משנה הלכות**, חי"ג (מהדו"ת ח"ג), סי' רכה-רכו, עמ' שעט-שפג.
- דיון בתינוק שלקה בקרום המוח ומת, לגבי שבת, פדיון, הריגה ואבילות.
180. שבעה אחרי תינוק שנולד עם מום במח, וחי ד' חודשים. הרב אפרים גרינבלט. **רבבות אפרים**, ח"ח, סי' שב, עמ' קעג.
- יש לשבת עליו שבעה, וטעה מי שפסק שאין צריך.

ח. נשים, הפריית

181. מכירת ספר תורה לנישואי מבוגר בעל מגבלות גופניות עם מבוגרת שאינה בת בנים. הרב צבי שפיץ. **דברי משפט**, ג, תשנ"ח, כט-לג.
- מותר לו למכור את הספר תורה, מפני שאין לו אפשרות אחרת לחיות כראוי.
182. היתר חרם דרבנו גרשום למי שיש לו אשה חולנית, ואינו יכול לכבוש יצרו. הרב בנימין וולף פוקס. **אור ישראל**, ט, תשנ"ח, יג-יד.
- אין להתיר לו לשאת אשה על אשתו, גם אם הוא נכשל באיסור ביאת נכרית.
183. דין איש שנהפך לאשה. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לרב מרדכי אליהו. **ציץ אליעזר**, כב, ס"ב, עמ' ב-ד.
- יש לתת לו דין אנדרוגינוס או טימטום.
184. הוראות הרבי מליובאוויטש בענין הפריית מבחנה והזרעה מלאכותית. הרבנים יוסף שמחה גינזבורג ואברהם ברוך פבזנר. **אסיא**, סא-סב, תשנ"ח, 47-55.
- סקירת תשובותיו בנושא זה בשנותיו האחרונות. השאלות הרפואיות של פרופ' שמעון גליק מהרב שלמה זלמן אוירבך. 56-57.
185. בענינים רפואיים. הרב אליעזר יהודה ולדינברג. **ציץ אליעזר**, כב, ס"ב, נב סק"ג, נג ס"ק ב-ג, נד, עמ' פז-צב.
- הנושאים: יחוסו של וולד שנוולד מביצית מושלת; הזרקת תרופה לאשה דרך אותו מקום; ביתוק הבתולים על ידי רופא; תשיש עם אשה שנחתך רחמה או שמקורה השתרבב למטה.
186. אופני הזרעה מלאכותית לפי ההלכה. הרב דוד שור. **המאור**, שסד, תשנ"ח, 24-29.
- פרטי השאלות המתעוררות במקרים אלו.
187. אבהות בהזרעה שלא כדרכה. הרב שאול ישראלי. חוות בנימין, ג, תרפג-תרפז.
- נולד בן מזרע מוקפא אחרי מות התורם, אין לו שום יחוס אליו ואינו יורשו.
188. הזרעה מלאכותית מזרע הבעל השותת לרחם אשתו. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לד"ר יעקב מועלם. **ציץ אליעזר**, כב, ס"ב, נז, עמ' צד-צה.
- מותר לעשות טיפולים כאלו, והולד יהיה כשר.
189. הוצאת זרע לשם הפריה מלאכותית. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, ס"ט, 341-348.

- כשמוציא זרע להשתמש בו להפריה מלאכותית אין זו השחתה.
190. הפריה חוץ גופית. הרב משה שטרנבוך. **עטרת חכמים**, ג, קסז-קסח. השאלה מי האם לא תתברר עד שיבוא אליהו.
191. זרע של אינו יהודי ברחם ישראלית. הרב אברהם שלם. **אשר הנחלים**, ח"ב, עמ' קנ-קנד.
- מין הדין אין אשת איש נאסרת בהזרעת זר ואין הבן נעשה ממזר, מה גם שאפשר לחפש זרע נכרי, אלא שמכל מקום ראוי להימנע מכך משום התוצאות החמורות שעלולות להיווצר, ומוטב שירבו בתפילה.
192. האימהות בפונדקאות. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' ע, 348-355.
- מסתבר שהיחוס תלוי בכיצית האם הטבעית, ולכן יש אולי להעדיף ביצית של נכרית, ואז הילוד יהיה גר-בסי' עא, 359-356, דן בנאמנות על יחוס העובר בהפריית מבחנה, והסיק שאין צורך בשני עדים, אלא די בהשגחת לבורנטית יראת שמים.
193. הסכמה וחזרה בהריון ולידה דרך הפריה במעבדה. הרב שאול ישראלי. **חוות בנימין**, ג, תרפח-תש. הופרתה ביצית האשה בזרע הבעל, ובגלל סכסוך אינו מסכים שישתלוח בפונדקאית, יש לשמוע לו.
194. בדיקות פוריות והשלכותיהן. הרב שלמה דיכובסקי. **תחומין**, יח, תשנ"ח, 161-166. הוראות כיצד לבצע דיקור אשך לצורך בדיקה או הפרייה.
195. בדיקת מי שפיר בזמן ההריון. הרב אליעזר יהודה ולדינברג, לר' בנימין פישר. **ציץ אליעזר**, כב, סי' ס, עמ' צח-צט.
- מותר לבצע את הבדיקה כאשר בהריון הקודם נתגלתה בעיה שממנה נפטר הולד. תשובה מתי מותר לנסות להציל את העובר כאשר הוא מסכן את האם.
196. גלולות ואמצעים למניעת הריון. הרב אברהם שלם. **אשר הנחלים**, ח"ב, עמ' קל-קלג. השימוש בגלולות מותר בפיקוח רופאים ובהסכמת הבעל.
197. מניעת הריון בשעת דחק גדולה. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' סו, 327-335. יש להתייעץ עם רב אם בשעת דחק גדולה תותר מניעת הריון, אפילו אם הבעל לא קיים עדיין מצות פריה ורבייה. -בסי' סז, 335, דן בנטילת גלולות

- למניעת הריון עד שתסיים את לימודיה. -בסי' סח, 339-340, התיר מניעת הריון למי שילדה שלושה בנים זה אחר זה, והיא מניקה וחלשה.
198. מניעת הריון במקום סכנה או חשש סכנה. הרב דוד גולן. **דברי דוד**, ח"ג, אה"ע, סי' ד-ו, עמ' קפח-רה.
- יש לבקש תחילה חוות דעת משלושה רופאים, ולעשות שאלת חכם. יש הבדלים בהלכה בין צורות המניעה השונות. אין הבעל יכול להכריח את אשתו לעשות פעולות למניעת הריון, ויוכל בית דין להכריחו לתת גט וכתובה בשל כך.
199. קשירת חצוצרות האשה. הרב יעקב וינר. **דברי משפט**, ג, תשנ"ח, נט-סו. איסור סירוס ופרטי הלכותיו בדרכי הרפואה בימינו.
200. הנדסה גנטית, בחירה חופשית וניסויים מסוכנים בבני אדם. הרב שלמה אבינר. אסיא, סא-סב, תשנ"ח, 43-46.
- יתכן שיהיה אפשר להתיר במקרים בודדים של שעת דחק גדולה.
201. שכפול גנטי ובחירה חופשית. הרב יצחק שילת. **אסיא**, סא-סב, תשנ"ח, 5-9. השכפול הגנטי וטכנולוגיות הפרייה מלאכותית-הסדרים בעולם ובישראל. עו"ד גלי בן-אור. 10-26. תיכפול ושיבוט בני אדם-היבטים מדעיים, מוסריים ויהודיים. פרופ' אברהם שטיינברג. 27-42.
- סקירת מכלול ההיבטים של שכפול גנטי.
202. שכפול גנטי לאור ההלכה. הרב יצחק שילת. **תחומין**, יח, תשנ"ח, 137-149. השיבוט הגנטי. הרב יגאל שפרן. 150-160.
- פיקוח ציבורי נאות יכול להסדיר שהשכפול ינוצל רק למטרות מועילות של תיקון.
203. שכפול בני אדם. הרב משה בוצ'קו, פרופ' מישל רבר. **קול מהיכל**, ז, תשנ"ח, 105-118.
- התכתבות בענין גישת היהדות לנושא השכפול ותוצאותיו.
204. היבטים רפואיים והלכתיים בבדיקה על-שמעית (אולטרה סאונד) ברפואת נשים. ד"ר חנה והרב יואל קטן. **אסיא**, סא-סב, תשנ"ח, 65-84.
- סקירת הבעיות ההלכתיות הכרוכות בבדיקת אולטרה סאונד.
205. פסק דין בענין ממזרות ובדיקת רקמות. הרב שלום משאש. **פסקי דין** ירושלים, ה, תשנ"ח, קפז-קצג. הרב עובדיה יוסף. קצד.
- נחלקו פוסקי זמננו אם אפשר לסמוך על בדיקת רקמות, אבל בוודאי שאין לה קביעה מוחלטת לעשות ממזר.
206. הסתמכות על בדיקת רקמות. הרב עובדיה יוסף, לרב שלום משאש. **ספר זכרון** (רפאל), תצו-תצז.

- מסכים למה שפסק שלא לסמוך על בדיקת הרקמות לקביעת אבהות.
207. בקשה לפסק דין הצהרתי שאין הוא כהן, ומותר לו לשאת גרושה. הרבנים חיים שלמה רוזנטל, ציון בוארון, משה מרדכי פרבשטיין. **פסקי-דין**, טז, 111-125. הרבנים מרדכי אליהו, שלמה דיכובסקי, יוסף נדב. 126-132.
- אין מקבלים את דברי האב בזמנו שהוא כהן, מאחר שהיה חולה רוח ומאושפז פעמים רבות. הערעור על פסק דין זה נתקבל.
208. בדין פצוע דכה וכורות שפכה. הרב פנחס זביחי. **עטרת פז**, ח"א, כרך ג, אה"ע, סי' ב, עמ' קא-ק"ז.
- עובד רנטגן שלא נזהר ונפגעו אשכיו, אינו צריך לגרש את אשתו, אם יסכימו לכך גדולי הוראה.
209. כרות שפכה ופצוע דכה על ידי חולי. הרב כלפון משה הכהן. **שואל ונשאל**, ח"ט, אה"ע, סי' ג, עמ' ריא-ריג.
- יש לחושבו ככא בידי שמים, ומותר לבוא בקהל.
210. פצוע דכא על ידי ניתוח. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' עב, 359-363.
- כשהניתוח היה הכרחי משום פיקוח נפש או סכנת אבר, אינו נחשב פצוע דכה ומותר באשתו.
211. בקשת אשה עגונה להיתר נישואין. הרבנים אליהו עצור, עזרא בצרי, זלמן נחמיה גולדברג. **פסקי-דין**, יט, 129-225.
- יכולה להינשא בלי גט, מאחר שעד קידושין אחד היה פסול. הבעל שהוא חולה רוח ואושפז, מסרב לגרשה. הסכימו לזה גם הרבנים שלום משאש ושלמה פישר.
212. היתר עגונה שגילתה אחרי החתונה שבעלה אינו מסוגל לפרנס, ויש לו בעיות נפשיות עוד מלפני כן. הרב שלום משאש, לרב אליהו עצור. **אור תורה**, שסה, תשנ"ח, תקלא-תקמה.
- מסכים למה שפסק לפטור את האשה מעגינותה, ולכפות את הבעל לגרשה.
213. היתר נישואין לאיש שאשתו חולת רוח. הרבנים שלמה שלוש, גדליהו אקסלרוד, חיים הרצברג. **פסקי-דין**, יט, 304-314.
- פרטי התנאים של ההיתר לבעל להינשא.
214. הליכה לפסיכולוגים בעניני שלום בית. הרב מנשה קליין, לרב משה דייטש. **משנה הלכות**, חי"ד (מהדר"ת, ח"ד), סי' קי, עמ' קכז.
- לדעת גדולי ישראל יצאו מזה קלקולים גדולים, וכל שכן כשאיש פונה לאשה ואשה לאיש.

215. הודעה למשודכים שיש לכלה מומים בלתי ידועים. הרב דוד גולן. **דברי דוד**, ח"ב, אה"ע, סי' יא, עמ' רמט-רנב.
- אף כי אחרי האירוסין יש לשבח את החתן או את הכלה בפני הצד השני, אבל אם יש מומים רציניים שמתגרשים עליהם, מצוה לספר זאת לצד השני גם אם לא נשאל על כך.
216. קידושי טעות בבעל חולה רוח מלפני הנישואין. הרבנים סולימן חוגי עבודי, אברהם שפירא, יוסף כהן. **פסקי-דין רבניים**, טו, 1-12, 88-98.
- הקידושין מבוטלים, ויכולה להינשא לאחר בלי גט. בתביעה אחרת פסקו שיכול לישא אחרת בהיתר מאה רבנים.
217. סידור קידושין לזוג שאינם מעוניינים בילדים והרופא סגר רחמה. הרב אפרים גרינבלט. **רבבות אפרים**, ח"ח, סי' שכ, עמ' קפא-קפב.
- ישנם כמה טעמים להקל לסדר להם חופה וקידושין.
218. חופה וקידושין מחדש לאלו שמתו מוות קליני. הרב פנחס זביחי. **עטרת פז**, ח"א, כרך ג, אה"ע, סי' ט, עמ' רטו-רמ.
- כשהיו כמה שעות במצב זה ולא נקברו, אין צורך לקדש מחדש.
219. המקדש אשה מסוכנת באיסורי הנאה. הרב מגשה קליין, לרב צבי מאיר אינטרטור. **משנה הלכות**, חי"ד (מהדר"ת, ח"ד), סי' לח, עמ' מד.
- דיון בספיקו של המשנה למלך, פרק ה' מהלכות אישות, בהתחלה.
220. נישואין לבעלי תסמונת דאון. הרב אברהם אבא פקטר. **אסיא**, סא-סב, תשנ"ח, 131-138.
- מחמת כמה סיבות אין להשיא בעלי תסמונת דאון. ד"ר מרדכי למברג: ניצול מיני בחולי נפש מאושפזים. 139-157.
221. נישואי טעות באיילוניית ובעקרה. הרב נחום גורטלר. **שורת הדין**, ד, תשנ"ח, לו, שצט-תיד.
- הרחבת הפסק שנדפס בשורת הדין, ב, עמ' מו.
222. חיי נישואין עם חולה איידס. הרב יהושע ישעיה נויבירט. **אסיא**, סא-סב, תשנ"ח, 95-99. מחלת איידס במשפחה. הרב צדוק ש. שושרד. 100-104.
- תגובות יהודיות למחלת האיידס. ד"ר גד פרוידנטל. 110-130, עם תגובות ד"ר מרדכי הלפרין ופרופ' אברהם שטיינברג.
- סקירת הבעיות ההלכתיות הנובעות ממחלה זו.
223. קידושין לבעלת מום. הרב שלום יצחק מזרחי. **דברי משפט**, ד, תשנ"ח, ס-סז.
- קידש אשה על מנת שאין בה כל מום, ונמצאו בה מומים שאינם פוסלים בכהנים ובנשים, הרי היא ספק מקודשת לחומרא. אם נתרפאה מהמומים הרי היא ספק מקודשת, וצריכה גט ממנו.

224. קנס בהחזרת השידוך מחמת מום שהיה בה כבר לפני כן. הרב ישראל זאב הורביץ. **בית ישראל**, אה"ע, סי' לא, עמ' שיג-שיד.
- דיון אם חל חרם וקנס על מי שראה את המשודכת סומית בעין אחת, והפצירו בו מאד שיסכים בכל זאת להינשא לה.
225. ביטול קידושין מחמת סימני שוטה שבבעל. הרב מנשה קליין. **משנה הלכות**, חי"ד (מהדו"ת, ח"ד), סי' קמו, עמ' קצ-קצג.
- גרו ט"ו שנה ביחד ולהם ג' ילדים, אין להפקיע הקידושין בגלל התנהגותו המוזרה והעצבנית, או בגלל שלא בא עליה והילדים נולדו באמצעות זריקות הרופא. יש כאן סיבות טובות לחייבו לתת גט.
226. תביעת האשה לגט ומזונות בטענה שאין לבעלה כח גברא. הרבנים יצחק מאיר בן-מנחם, יוסף שלום אלישיב, בצלאל זולטי. **פסקי-דין**, יז, 1-45.
- נרחית תביעת האשה לגט בטענה שבגלל מחלת הסוכר של בעלה אין לו כח גברא.
227. תביעת גט בעילה שהבעל חולה נפש, ויש חשש שהאשה גורמת למחלתו. הרבנים יוסף שלום אלישיב, בצלאל זולטי, מרדכי אליהו. **פסקי-דין**, יט, 6-8.
- התיק מוחזר לבית הדין האיזורי לבירור עובדתי של הטענות.
228. גירושין באשה חולה. הרבנים מרדכי אליהו, שלמה דיכובסקי, אריה הורביץ. **פסקי-דין**, יט, 72-79.
- נרחית תביעת הבעל לחייבה לקבל גט בטענה שנולדו לו ארבעה בנים מפגרים בגלל מחלתה.
229. תביעת גירושין. הרבנים אברהם שרמן, יעקב אליעזרוב, א' ריגר. **פסקי-דין**, יט, 87-105.
- חיוב גט לאשה חולה בת 63 שהפילה חמש פעמים, והבעל רוצה להוליד ילדים.
230. החרש בהלכה. חנה פרידמן. **מכלול**, טו, תשנ"ח, 29-35.
- סקירת עניני ההלכה הנוגעים לחרש.
231. כשנוסף שם מחמת חולי, אם צריך לשנות את הכתובה. הרב מנשה קליין, לרב שמחה אברהם הלוי. **משנה הלכות**, חי"ד (מהדו"ת, ח"ד), סי' פז, עמ' קד.
- אם עמד מהחולי ונשאר השם החדש, יש לשנות את הכתובה.
232. נשתכח השם שנתנו לאשה בחוליה. הרב מנשה קליין, לרב אליהו בר שלום. **משנה הלכות**, חי"ד (מהדו"ת, ח"ד), סי' קמ, עמ' קע.
- הוסיפו לה שם כשחלתה לפני הנישואין ולא הוחזקה בו, ותולה בזה את הסיבה שלא זכתה לילדים, אפשר לעורר כעת מחדש את השם, ולכתבו בכתובתה.

233. חובת האב בריפוי בן שנולד בעל מום. הרב אליהו זלוטניק. **כנסת עזרא**, שעז-שעז.
- חייב האב לגייס כספים לרפואת הבן.
234. נטל ההוכחה במזונות. הרב חיים שלמה שאנן. **דברי משפט**, ד, תשנ"ח, ח, קס-קסח.
- אשה שעזבה את הבית גם בטענה שזרע הבעל אינו פורה, חייב במזונותיה עד שיקבל טיפול רפואי, ויראו אם אז תסכים לשוב הביתה.
235. צמצמה עצמה מהוצאות רפואה. הרב שניאור פרדס. **דברי משפט**, ד, תשנ"ח, רלד-רמח.
- נתן לה בעלה ואחריו היורשים כסף לרפואה פרטית, והשתמשה ברפואה זולה כדי לחסוך את הכסף, אין הבעל יכול להוציא ממנה את חסכוניותיה, אבל היורשים המוחזקים יוכלו לטעון קים לי שלא לתת עוד.
236. בת בוגרת חולנית. הרב ישראל זאב הורביץ. **בית ישראל**, אה"ע, סי' כט, עמ' שט-שיא.
- דיון אם חייבים היורשים לפרנסה מעזבון אביהם.
237. פטור ממזונות וטענת מקח טעות בגין מחלת נפש. הרב זלמן נחמיה גולדברג. **שורת הדין**, ד, תשנ"ח, יב, נד-נז.
- אף כי אין להתיר לו לגרשה בעל כרחא, מכל מקום יפטור ממזונות בטענת קים לי.
238. טענת מאוסה עלי באמתלא מבוררת. הרבנים שאר ישוב כהן, עמרם אלחדד, נחום גורטלר. **פסקי-דין**, טז, 151-139.
- צודק הבעל שנמאסה עליו בגלל שקריה להסתיר את גילה המבוגר ומחלותיה המונעות לידה.
239. טענת מאיס עלי כשבעלה נחלה בשחפת. הרב שלמה שמשון קרליץ. **עטרת שלמה**, ח"ב, סי' יט, עמ' סו-עא.
- אין זה מום שיכפו גט, אבל יכולה לטעון מאוס עלי אף שמחלתו אינה מדבקת.
240. חלה הבעל עד שאינו יכול לקיים יחסי אישות. הרב דוד גולן. **דברי דוד**, ח"ג, אה"ע, סי' ב, עמ' קפ-קפא.
- על האשה להמתין ששה חודשים שמא יירפא, ואם לא-הרשות בידה לדרוש גט.
241. טענה האשה שלבעלה מחלת היסטריה וחוסר כח גברא. הרב שלמה שמשון קרליץ. **עטרת שלמה**, ח"ב, סי' יד, עמ' נב-נג.

- האשה לא הוכיחה שעזבה את הבית בגלל מחלתו, וגם אחרי שנודע לה המשכּה לחיות עמו זמן ממושך וללדת שני בנים. דינה כטוענת מאיס עלי, ואינה חייבת להשלים עמו.
242. תביעת גט כאשר עברו עשר שנים ולא ילדה. הרב דוד גולן. **דברי דוד**, ח"ג, אה"ע, סי' י, עמ' רכו-רלה.
- פרטי ההלכות אימתני נאמנת בטענה שאין לו גבורת אנשים וכופים אותו לתת גט.
243. אלמנה שנישאה לאיש בידעה שאין לו כח גברא. הרבנים שלמה שלוש, חיים הרצברג, מרדכי טולידנו. **פסקי-דין**, טז, 337-344.
- יש לאשר את נישואי מי שעבר ניתוח פרוסטטה, והודיע מראש שלא יוכל לקיים יחסי אישות.
244. תביעת גירושין בטענה שהאשה חולה ואינה ראויה ללדת. הרבנים סולימן חוגי עבודי, אברהם שפירא, יוסף כהן. **פסקי-דין** רבניים, טו, 56-64.
- היתה לה מחלת רוח לפני הנישואין ואחרי לידת הבת, אין בכך די להחליט שהיה זה מקח טעות או לחייבה בגירושין. יש רק חשש שתחלה שוב, ואם זה יארע יוכל הבעל אז לתבוע גירושין.
245. טען שרגל אשתו עקומה, ויש לה ריח הפה. הרב כלפון משה הכהן. **שואל ונשאל**, ח"ט, אה"ע, סי' כא, עמ' רכו.
- אין לחשוש לדבריו אחרי עבור זמן מהנישואין.
246. תבע הבעל גט בטענה שאשתו חלתה בסכיזופרניה עוד לפני הנישואין והם מקח טעות. הרב שלמה שמשון קרליץ. **עטרת שלמה**, ח"ב, סי' יג, עמ' מט-נב.
- מאחר ולדברי האשה חלתה אחרי הנישואין והבעל לא הוכיח את דבריו, אין זה מקח טעות וחייב במזונותיה. אפשר יהיה לתת גט בזמן שאינה שוטה.
247. כפית גט בנרקומן. הרבנים עזרא בצרי, זלמן נחמיה גולדברג, מתתיהו שרים. **פסקי-דין**, יח, תשנ"ח, 71-82.
- המשתמש בסמים קשים ויש חשש סביר שחלה באידס, יכול להדביק את אשתו בקיום יחסים. מתקבלת תביעת האשה לגט, וחילוקי הדעות אם מצוה עליו לגרש, או שיש חיוב, או שיש לכפותו.
248. גירושי אשה שהיא עתים שוטה. הרב חיים שלמה שאנן. **שורת הדין**, ד, תשנ"ח, ב, קפז-קצו.
- מכח כמה נימוקים יש להתיר לו לגרשה כשהיא בריאה.
249. כפית גירושין במוכה שחין. הרב ישראל זאב הורביץ. **בית ישראל**, אה"ע, סי' לט, עמ' שכד.

- אין כופין מי שיש לו רק חטטין בראשו, אבל טענתה שמאוס עליה בשל כך היא טענה מבוררת.
250. אם בן מזרע מוקפא פוטר אמו מחליצה. הרב אברהם שלם. **אשר הנחלים**, ח"ב, עמ' קמה-קמט.
- ילדה האשה בן מזרע בעלה המנוח שהוקפא, אינה זקוקה לחליצה ומותרת אפילו לכהן.

ט. נזיקין, הפלות

251. פסילת הרכב בית הדין בגלל התבטאות האב"ד שהבעל אינו בריא בנפשו. הרבנים מרדכי אליהו, יוסף כהן, עזרא בצרי. **פסקי-דין רבניים**, טו, 41-34.
- אין עילה לפסול את בית הדין, וראוי שהאב"ד יסביר לבעל דין ששני הצדדים שוים בעיניו.
252. מקום הדיון בין איש ואשתו. הרבנים שמואל שפירא, משה יוסף מילצקי, יוסף כהן. **פסקי-דין**, יט, 40-24.
- כשהנתבעת בבני ברק חולה-שם הוא מקום התביעה, אף כי התובע בירושלים גם הוא חולה.
253. כשרות לעדות של אדם הסובל מפיגור שכלי חלקי. הרב דוד גולן. **דברי דוד**, ח"ב, אה"ע, ס' ח, עמ' רכה-רלג.
- רק שוטה גמור פסול לעדות, אבל הלוקה בפיגור שכלי קל ומתפקד כרגיל, יכול להיות עד לקנין, לגיטין ולקידושין.
254. תביעת חוב כשיש חשש לבריאות הלוה. הרב אלחנן פריץ. **צהר**, ב, תשנ"ח, פו-צ.
- פרטי הלכות אם מותר לתבוע, אם במעוברת יש לחשוש לוולדות, וכיצד ינהג כשיש בזה סכנת נפשות.
255. מסירת מידע רפואי לשם מניעת נזק. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' פג, 410-408.
- בחשש פיקוח נפש חייב הרופא להעיד למרות שבועת הרופאים, אבל לא כשעדוהו נדרשת למניעת נזק כלכלי.
256. נזקים שנגרמו מטיפול רופא. הרב צבי שפיץ. **משפטי התורה**, ח"א, סי' יב, עמ' נא-נד.
- פרטי ההלכות מתי חייב הרופא ומתי פטור.
257. אחריותו של רופא שטעה. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' נה, 289-284.
- ההבדלים בהלכה בין סוגי הרופאים וסוגי הטעויות.
258. רופא עכו"ם שטעה. הרב מגשה קליין, לרב שמואל וזנר. **משנה הלכות**, ח"ג (מהדו"ת ח"ג), סי' ריה-ריט, עמ' שסט-שעא.

- לכאורה יהיה חייב לשלם. עוד מחזק את ההיתר לאנשי הצלה לטפל בגוסס כשמכוין לרפואתו. גם בסי' רכ עמ' שעא-שעב השיב לש"ב ר' עמרם סופר, על טיפולים רפואיים לגוסס.
259. שכר עבור הצלת נפשות. הרב צבי שפיץ. **משפטי התורה**, ח"ג, סי' ד, עמ' עב-עד. לקה בליבו באמצע הלילה וביקש משכנו שהוא נהג מונית לקחתו לבית חולים, חייב לשלם לו ולפי תעריף לילה.
260. ספק צלילות דעת בצוואה. הרב צבי יהודה בן יעקב. **משפטי ליעקב**, ח"ג, סי' כו, עמ' שכה-שלד. צוואת המנוח בטלה בהסתמך על עדויות הרופאים והאחיות.
261. פתיחת חלון במקום ציבורי בחורף. הרב צבי שפיץ. **משפטי התורה**, ח"א, סי' פט, עמ' שכד-שכו. בחורף הדין עם מי שרוצה לסגור, ובקיץ עם הרוצה לפתוח-אע"פ שייגרם לשני נזק בריאותי. באביב ובסתיו כשאחד בריא ואחד חולה-יד החולה על העליונה, וכששניהם שוים יוותרו או יתפשרו.
262. עקירת פרדס שיש בו מחלה ממארת. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' פט, 432-435. על בעל הפרדס מוטלת החובה לעקור מיד את העצים הנגועים במחלה. הציבור יגיע אתו להסדר כספי על נזקיו.
263. השתמשות בחפץ חבירו נגד רצונו. הרב יהודה משולם דב פולטשק, לרב יוסף עקשטיין. **תורת משה**, ד, תשנ"ח, מח-נג. מי שעשה בדיקה רפואית לגילוי גנים של טיי זקס, ובא כעת להיבדק בחברת דור ישרים מבלי להודיעם, עובר באיסור אונאה וגזל אפילו אם ישלם את כל ההוצאות.
264. גמ"ח להשאלת ציוד רפואי, שהשאל לראובן וגם לשמעון מכשיר למדידת לחץ דם ואבד. הרב צבי יהודה בן יעקב. **משפטי ליעקב**, ח"ג, סי' ח, עמ' קכו-קמא. על ראובן ושמעון לשלם לגמ"ח דמי מכשיר אחד.
265. התנהגות אחות יראת שמים בעת שביתת אחיות. הרב משה ביתן. **פניני משה**, סי' כד, עמ' קצ-קצד. אין לה להתרשל בפיקוח נפש, ואם חוששת מתגובת ארגון האחיות, מוטב שתתנדב בבית חולים סמוך
266. שוכר רכב שחלה. הרב צבי שפיץ. **משפטי התורה**, ח"א, סי' נו, עמ' רי-ריא. חילוקי דינים במי שאושפז ביום השלישי לשכירות ולא היה יכול להחזיר את הרכב, ותובע המשכיר נזקו על הימים הנוספים שלא היה יכול להשכיר.

267. רשמה את בתה לגן לשנה, ובגלל מחלת אמה נאלצה לעבור לגור במקום מרוחק. הרב מסעוד בן שמעון. **שומרי משפט**, ח"ב, סי' נג, עמ' שיד.
- יש לפשר ביניהם שתשלם מחצית ממה שסוכם בהתחלה, כי מחלת הסבתא אינה נחשבת כאן אונס.
268. שוכר אם רשאי להשכיר. הרב ישראל גרוסמן. **דברי משפט**, ה, תשנ"ח, ריז-ריט.
- שילם שכירות עבור שנה מראש, ונודע לו שאמו חלתה במחלה ממושכת וזקוקה לעזרתו, אין המשכיר חייב להחזיר לו את דמי השכירות, אבל מן היושר ירשה לו להשכיר לאחר.
269. שכר מכונית ובדרך השתמש בה להצלת נפשות. הרב ישראל גרוסמן. **דברי משפט**, ה, תשנ"ח, רלא-רלה.
- השוכר שנקלע לתאונת דרכים והוכרח להוביל פצועים לבית חולים-אינו חייב לשלם על שעות אלו, כי גם המשכיר היה חייב בכך.
270. הולך רגל שנתקל בתינוק והזיקו. הרב צבי שפיץ. **משפטי התורה**, ח"א, סי' ט, עמ' מא-מג.
- חייב לשלם להורים את הוצאותיהם הרפואיות.
271. הפלת עובר. הרב יעקב אריאל. **באהלה של תורה**, סי' קטז, 543-547.
- יש לשכנע את הבחורה ללדתו ולמסרו לאימוץ, ואם לא כן יכולים להפילו רק בתוך ארבעים יום מתחילת ההריון. -בסי' קטז, 548-550, כתב שלהכרעת גדולי הדור מסורה שאלת הפלת עובר פגוע ראש שהוא כבר אחרי ארבעים יום.
272. אם יש איסור רציחה בהפלת עובר. הרב מנשה קליין, לרב יחזקאל ראטה. **משנה הלכות**, חי"ד (מהדרו"ת, ח"ד), סי' רעד-רעז, עמ' שצב-שצט.
- אינו מסכים עם השואל הסובר שאין בזה איסור רציחה.
273. יסוד האיסור להמית עובר. הרב דניאל וייצמן. **אור תורה**, שסז, תשנ"ח, תשא-תשח.
- דין ההפלות כשהרופאים חוששים מנזק גופני או נפשי למעוברת.
274. הפלת עובר קודם ארבעים יום להריון. הרב יהודה הרצל הנקין. **בני בנים**, ח"ג, תשנ"ח, סי' לח-לט, עמ' קלח-קמה.
- יש להתיר לשואל בצינעה, ומוטב להפיל עובר בריא על ידי סם או גוי.
275. הפסקת הריון כשנמצא מום בעובר. הרב אברהם שלם, לד"ר ב' גאולייב, בתשנ"א. **אשד הנחלים**, ח"ב, עמ' קג-קכט.
- מסקנת פוסקי זמננו להתיר על ידי רופאים מומחים במקום צורך גדול.

מקור: אסיא עא-עב עמ' 159-202 (2003)